

ISBN 978-84-617-7298-8
Dipòsit legal B 25873-2016

SUMARI

- Abstract i abreviacions*5
- Introducció9
- Metodologia de treball..... 11
- 1 L'extrema dreta a Europa
des d'una perspectiva acadèmica 13
 - 1.1 Motius de l'auge de l'extrema dreta 13
 - 1.2 Perfil dels votants d'extrema dreta 19
- 2 Mapa de la nova extrema dreta a Europa 21
 - 2.1 Presència de l'extrema dreta
als estats de la Unió Europea 22
 - 2.2 Presència de l'extrema dreta al Parlament Europeu ...29
 - 2.3 El terrorisme d'extrema dreta..... 37

2.4	El discurs de l'extrema dreta a l'agenda de la dreta tradicional.....	39
3	L'extrema dreta als Països Catalans	43
3.1	Grups d'extrema dreta als Països Catalans	44
3.2	Plataforma per Catalunya. Anàlisi del moviment i del seu impacte	47
3.3	Les polítiques d'extrema dreta en la dreta tradicional. El cas del PP a Badalona	50
4	Recursos per frenar l'extrema dreta	55
4.1	Les xarxes antirumors i el principal argumentari per combatre els estereotips vers la immigració	56
4.2	Altres pràctiques per frenar l'extrema dreta	66
4.2.1	Programes per desradicalitzar militants d'extrema dreta a Alemanya.....	66
4.2.2	El cas de Vic. Com frenar Plataforma per Catalunya al seu bressol.....	68
4.2.3	Altres casos	72
	Conclusions.....	75
	Bibliografia.....	79

ABSTRACT I ABREVIACIONS

L'objectiu d'aquest informe ha estat analitzar quina és la situació de l'extrema dreta a Europa i als Països Catalans. Per fer-ho, hem explicat quines són les seves característiques principals i els motius pel seu auge els darrers anys. En l'anàlisi, ens hem centrat a estudiar la seva presència i força tant als Estats Membres de la Unió Europea com al Parlament Europeu. A banda, hem analitzat també algunes de les conseqüències que té l'arrelament de l'extrema dreta a la Unió com pot ser la presència de terrorisme o accions violentes vinculades a la ultradreta i l'aplicació del seu ideari per part de la dreta tradicional. Per acabar hem presentat algunes iniciatives, tant en l'àmbit europeu com català, per a frenar o minimitzar aquest auge.

The objective of this report is to analyse the current situation of the far right in Europe and the Catalan Countries. To do so, we have explained the main characteristics and motives for their rise in the last few years. We have focused our study on their presence and strength in different Member States of the European Union as well as in the European Parliament. Furthermore, we have analysed some of the consequences of the growth of far right movements around Europe such as the presence of terrorist or violent

actions linked to the far right as well as the use of their political ideals by the traditional right. We also present some initiatives that have been proven to work in the fight to stop or minimize the far right at European and Catalan level.

Abreviacions

AfD: Alternativa per Alemanya

AN: Alianza Nacional

Ataka: Unió Nacional Atac (Bulgària)

CDU: Unió Demòcrata Cristiana (Alemanya)

DF: Partit Popular Danès

DN: Democràcia Nacional (Estat espanyol)

ECR: Europa dels Conservadors i Reformistes

EFD: Europa de la Llibertat i la Democràcia

EFDD: Europa de les Llibertats i la Democràcia Directa

ENF: Europa de les Nacions i les Llibertats

FN: Front National (França)

FPÖ: Partit de la Llibertat (Àustria)

GU: Guàrdia Urbana

Jobbik: Moviment per a una Hongria Millor

LEM: La España en Marcha

LN: Lliga Nord (Itàlia)

MEP: *Members of European Parliament*, eurodiputats

MSR: Movimiento Social Republicano

NSU: Clandestinitat Nacional Socialista (Alemanya)

PE: Parlament Europeu

Pegida: Patriotes Europeus contra la Islamització d'Occident (Alemanya)

Perus: Partit dels Verdaders Finesos

PP: Partit Popular (Estat espanyol)

PVV: Partit per la Llibertat (Holanda)

PxC: Plataforma per Catalunya

SD: Demòcrates de Suècia

SNS: Partit de la Nostra Eslovàquia o Partit Nacional Eslovac

UCFR: Unitat Contra el Feixisme i el Racisme

UE: Unió Europea

UKIP: Partit de la Independència del Regne Unit

UMP: Unió per a un Moviment Popular (França)

VB: Partit d'Interès Flamenc

XA: Alba Daurada (Grècia)

INTRODUCCIÓ

Des de l'inici de la crisi econòmica de 2008, un dels temes més preocupants en el context de la Unió Europea (UE) és l'auge dels partits d'extrema dreta o de dreta radical que han guanyat posicions a gran part dels països europeus. Per posar només un exemple: a finals de maig de 2016, un candidat d'extrema dreta va quedar a pocs punts de guanyar les eleccions presidencials a Àustria, amb un 49,7% dels vots.

El creixement d'aquests partits, que va començar a la dècada dels vuitanta de manera incipient i que no s'ha aturat des d'aleshores, ha estat explicat des de molts punts de vista però s'emmarca, necessàriament, en la triple crisi que la societat europea pateix actualment: la crisi econòmica, la crisi de valors i la crisi de les institucions.

Aquest fet resulta especialment nociu quan condiciona l'activitat de les institucions europees. Podem citar dos exemples clars i recents d'aquest condicionament, lligats a les característiques principals que a trets generals presenten la majoria de partits d'extrema dreta europeus. En primer lloc, la gestió de l'èxode de les persones refugiades d'Orient Mitjà que han arribat els darrers mesos a Europa, principalment a través de les costes gregues i italianes. La voluntat d'alguns governs, com el de l'hongarès Viktor Orban de tancar fronteres i de no acollir-los, o l'auge del partit d'extrema dreta alemanya Alter-

nativa per Alemanya (AfD), ha desembocat en polítiques restrictives a altres països europeus i està condicionant les polítiques d'asil de tota la UE. I en segon lloc, l'enfortiment del Partit per la Independència del Regne Unit (UKIP) va ser un dels factors que va portar el govern britànic a convocar al juny de 2016 un referèndum sobre la sortida del Regne Unit de la UE –l'anomenat Brèxit– que van guanyar els favorables a sortir de la Unió.

Com veurem, dos dels trets principals de l'extrema dreta actual són: 1. l'actitud restrictiva vers la immigració, lligada a l'anomenat nativisme del benestar i a la preservació dels trets culturals propis; i 2. l'euroescepticisme. Alhora, aquesta nova extrema dreta es distingeix de la de principis de segle principalment pel fet que accepta les «regles del joc» democràtiques i pretén fer efectives les seves demandes guanyant eleccions.

Aquest informe vol tractar de manera detallada diversos aspectes relacionats amb aquest problema: les possibles explicacions teòriques; el grau d'impacte als països de la UE i a les institucions europees; la situació als Països Catalans; i, finalment, algunes mesures efectives portades a terme a nivell local per frenar aquest auge de l'extrema dreta.

METODOLOGIA DE TREBALL

La temàtica d'aquest informe es pot resumir en forma de pregunta d'investigació: *Quina és la situació de l'extrema dreta a Europa i com s'explica el seu creixement? Què podem fer per frenar-lo?*

Per complir amb l'objectiu s'ha recorregut a diverses fonts. D'una banda, articles acadèmics que ens han permès abordar el tema del creixement de l'extrema dreta a Europa i les seves causes, així com quina és la situació actual a Europa i els Països Catalans. D'altra banda, com que aquest és un tema d'actualitat, la informació apareguda en la premsa escrita –sobretot durant el 2016– ens ha permès tenir la situació dels partits d'extrema dreta als diferents països de la UE contextualitzada i actualitzada.

En segon terme, i pel que fa a la secció que defineix mecanismes per frenar l'extrema dreta, hem basat el nostre discurs en l'argumentari facilitat per les xarxes i plataformes antirumors ja existents. També hem estudiat el cas de Vic durant la legislatura entre els anys 2011 i 2015 com a model de contenció de l'extrema dreta –en aquest cas Plataforma per Catalunya (PxC)–, de la mà del regidor de Convivència i Seguretat de la ciutat durant el període.

1. L'EXTREMA DRETA A EUROPA DES D'UNA PERSPECTIVA ACADÈMICA

1.1 Motius de l'auge de l'extrema dreta

El fenomen de l'auge de l'extrema dreta s'ha estudiat àmpliament des del món acadèmic per tal de conèixer, d'una banda, quins són els motius que podrien explicar el seu èxit electoral i, de l'altra, quin és el perfil dels seus votants.

Les primeres investigacions sobre aquest fet se centraven en les explicacions econòmiques de l'èxit de l'extrema dreta a Europa, però aquestes han estat refutades pels fets. Més endavant, han aparegut noves explicacions, sembla que més encertades, que es basen en raons culturals i en l'estudi de l'organització del sistema de partits i de la dreta tradicional com a causes explicatives de l'èxit o fracàs de l'extrema dreta¹.

Abans d'entrar a analitzar àmpliament aquestes propostes ens sembla interessant apuntar a la discussió acadèmica existent entorn del nom que cal donar a aquest tipus de partits i quines són les característiques principals que comparteixen. És pertinent anomenar-los extrema dreta, relacionant-los així

1 HERNÁNDEZ CARR, «La derecha radical populista en Europa: discurso, electorado y explicaciones».

amb l'extrema dreta que nasqué durant el període d'entreguerres?

En aquest sentit, aquesta nova família de partits ha estat denominada, entre d'altres, com a: «populisme de dreta radical», «nova extrema dreta», o «dreta radical populista»². Els autors que aposten per distingir-la de l'extrema dreta tradicional ho fan per diversos motius. Així, s'argumenta que cal distingir l'extrema dreta tradicional de la nova extrema dreta o extrema dreta postindustrial que neix durant els anys vuitanta, a causa de la vinculació amb la tradició feixista i el procés de marginalització sofert per la primera. En aquest mateix sentit també s'aposta pel terme «dreta radical populista», definint-la com a democràtica –en contraposició a l'extrema dreta tradicional– tot i que s'oposi a alguns valors fonamentals de les democràcies liberals³. Nosaltres farem servir els termes «nova extrema dreta» o «extrema dreta», ja que són els més coneguts popularment per definir aquests tipus de partits, tenint sempre en compte quines són les seves diferències amb l'extrema dreta tradicional i les seves característiques principals.

Mentre que diferents autors consideren que el tret comú i el nucli ideològic central d'aquesta família de partits és el nacionalisme, altres proposen que, com que hi ha partits nacionalistes que no s'haurien de confondre amb aquesta nova extrema dreta⁴, es consideri el nativisme⁵ com a nucli ideològic central. A banda d'aquest nucli central, però, hi ha altres característiques compartides per la majoria de partits de la nova extrema dreta com ara l'autoritarisme i el populisme o, més específicament, el nacional-populisme, anomenat així perquè apel·la a tota la nació interclassista contra l'enemic extern –els immigrants– i l'intern –la vella classe política–, i no només a les classes

2 *Ibid.*

3 *Ibid.*

4 És el cas del nacionalisme català on els seus partits més representatius –ERC, CDC i les CUP– no practiquen un nacionalisme excloent i racial sinó un d'inclusiu i molt diferenciat d'aquest primer. És important aquesta distinció perquè la presumpció que qualsevol nacionalisme és negatiu ha portat a conclusions poc precises a nivell català, espanyol i europeu.

5 Nativisme entès com a «una ideologia, que sosté que els Estats haurien de ser habitats exclusivament per membres del grup nadiu –la nació– i que els elements no nadius –persones i idees– són, fonamentalment, una amenaça per a un Estat-nació homogeni». MUDDE, «The far right in the 2014 European elections: Of earthquakes, cartels and designer fascists».

populars contra la classe política corrupta com fa el populisme clàssic⁶. Altres propostes consideren que les característiques principals de la nova extrema dreta són, a banda del nacionalisme, un triple posicionament antisistema, antiimmigració i *antiestablishment*⁷. Altres autors, per la seva banda, afegeixen al racisme, xenofòbia, neofeixisme i antisemitisme els conceptes mixofòbia i etnopluralisme. Aquests conceptes són diferents dels de l'extrema dreta tradicional de racisme biològic, ja que es basen en la incompatibilitat de cultures i ètnies diferents i la resistència europea a la seva barreja⁸.

Així mateix, caldria afegir a aquestes característiques de la nova extrema dreta el rebuig cap a l'islam i a la població musulmana en general. Aquests trets han adquirit especial rellevància els darrers anys, a causa dels atemptats jihadistes a Occident. Aquesta característica és homogènia en major o menor mesura en tot l'espectre que agrupa la nova extrema dreta europea. Partint d'aquestes característiques principals que enquadren la nova extrema dreta en uns paràmetres pròxims, però diferents dels de l'extrema dreta tradicional, podríem definir-la com una ideologia política que es basa principalment en el mite de l'homogeneïtat nacional i que aposta per criteris radicals d'exclusió d'aquells que s'allunyen d'aquesta homogeneïtat.

Un cop acotat el terme utilitzat per definir aquesta família de partits polítics a escala europea i detallades les seves característiques principals, cal analitzar el perquè del recent auge dels partits de la nova extrema dreta a la pràctica totalitat de països europeus. En aquest sentit, les primeres explicacions plantejades pels acadèmics es basaven en teories socioeconòmiques i de competició econòmica i laboral entre autòctons i no-autòctons en el context de crisi actual, resultat de la globalització i la postindustrialització. Aquestes teories afirmen que l'augment del suport a aquests partits prové tant d'aquells que es troben en una situació de relativa privació econòmica com d'aquells

6 HERNÁNDEZ CARR, *op. cit.*

7 ELLINAS, «Far right parties in Western Europe».

8 MELZER i SERAFIN, *Right-wing extremism in Europe: Country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies*.

que temen que els canvis socioeconòmics els duguin cap a aquesta situació⁹. Aquesta teoria ha estat refutada per l'experiència, ja que en l'àmbit europeu, no són els països amb una crisi econòmica més accentuada els que experimenten un major increment del percentatge de vots per a l'extrema dreta, com el cas de l'Estat espanyol demostra. Altres autors han apuntat que, de fet, els afers econòmics el que fan és disminuir l'èxit d'aquesta família de partits, ja que els votants no els veuen com a fiables a l'hora de gestionar l'economia¹⁰. El percentatge d'immigrants respecte del total de la població tampoc és un fet determinant per explicar l'auge de partits d'extrema dreta, ja que alguns països com Hongria, amb percentatges d'immigració baixos, tenen partits d'extrema dreta en posicions rellevants de l'escenari polític¹¹.

En segon terme, altres autors han explicat l'auge dels partits de nova extrema dreta a través de variables socioculturals que semblen ser més fidels a la realitat europea. En aquest cas, James Downes corrobora com en un context de crisi econòmica –en el cas del seu estudi de 2008 a 2013– els partits d'extrema dreta en auge contextualitzen aquesta crisi en termes culturals, apel·lant al tractament del fenomen migratori i la crisi al si de l'eurozona, aportant com a «solucions» a aquestes problemàtiques el nativisme, l'autoritarisme i el populisme que la gran majoria dels partits d'extrema dreta actual prediquen¹². En el mateix sentit alguns autors consideren que les formacions d'extrema dreta obtenen millors resultats quan les temàtiques socioculturals, i no les de política econòmica, són les que ocupen el primer pla del debat polític¹³. Es revela doncs que la percepció d'amenaça cultural és un indicador més fort de les preferències polítiques cap a l'extrema dreta que no les amenaces econòmiques¹⁴.

9 HERNÁNDEZ CARR, *op. cit.*

10 DOWNES, «Playing the immigration card? Extreme right-wing party strategy during the 2008-2013 economic crisis in Europe».

11 COMISSIÓ EUROPEA, «Migration and migrant population statistics».

12 DOWNES, *op. cit.*

13 HERNÁNDEZ CARR, *op. cit.*

14 LUCASSEN i LUBBERS, «Who fears what? Explaining far-right-wing preference in Europe by distinguishing perceived cultural and economic ethnic threats».

Altres autors han optat per donar capacitat explicativa al rol del sistema electoral, les institucions i els mitjans de comunicació. Així, alguns acadèmics apunten a l'estructura d'oportunitats polítiques, és a dir, al grau d'obertura d'un determinat sistema polític per a l'entrada i participació de nous actors polítics, com a factor explicatiu de l'èxit o el fracàs dels partits d'extrema dreta¹⁵. A aquest factor s'hi sumen també el marc institucional i el paper dels mitjans de comunicació. Pel que fa al marc institucional, el sistema electoral i les restriccions legals –llindar mínim per a l'obtenció d'un representant públic, limitacions als partits minoritaris en les campanyes electorals...– poden facilitar o no el seu auge. A més a més, la situació del sistema de partits vigent, i la seva pèrdua o no de legitimitat, pot ser també un factor clau que faciliti l'entrada de partits nous que acostumen a representar espais més extrems en el panorama polític, siguin d'esquerra o de dreta. Els mitjans de comunicació, per la seva banda, poden ser facilitadors o entorpidors del seu èxit, ja sigui perquè l'estructura dels partits d'extrema dreta, que s'acostuma a recolzar en la figura del líder, fa que s'adapti a la retòrica dels mitjans de comunicació tradicional, com pel fet que aquests acostumen a presentar posicionaments contraris a la violència o discriminació de minories. Tot i així, també és cert que en certes ocasions els mitjans de comunicació acostumen a estigmatitzar la població immigrada, sobretot en els casos on aquests cometen alguna il·legalitat, fet que podria enfortir el discurs d'extrema dreta¹⁶.

Finalment, dins dels molts factors que poden influir en l'èxit o fracàs de partits d'extrema dreta hi trobem la posició ideològica dels partits tradicionals. Estudis com el de Sergi Pardos expliquen la capacitat dels partits tradicionals per frenar l'èxit de l'extrema dreta, i com la seva posició pot determinar el seu èxit o el seu fracàs¹⁷. A través de l'anàlisi de l'Enquesta Social Europea, Pardos afirma que quan un tema polític –en aquest cas la immigració– està

15 HERNÁNDEZ CARR, *op. cit.*

16 ÁLVAREZ GÁLVEZ, «La representación mediática de la inmigración. Entre el encuadre y el estigma».

17 PARDOS-PRADO, «How can mainstream parties prevent niche party success? Center-right parties and the immigration issue».

alineat amb els conflictes ideològics principals de la competició electoral, els partits tradicionals estan més capacitats que els partits d'extrema dreta per atraure vots que estiguin d'acord amb ells. Així, l'estudi acaba corroborant que la interacció de la immigració amb la gestió de les dificultats econòmiques beneficia significativament els partits de dreta tradicionals en detriment dels partits d'extrema dreta. En canvi, en menor mesura, la interacció entre el factor immigració i el factor cultural pot beneficiar i ajudar a explicar l'auge de l'extrema dreta.

Contràriament al que pensen alguns investigadors, que asseguruen que la convergència ideològica en temes migratoris entre partits tradicionals i partits d'extrema dreta pot beneficiar l'extrema dreta perquè els atorga legitimitat¹⁸, Pardos argumenta que evitar parlar de la immigració per part dels partits tradicionals no és la millor estratègia, ja que el seu èxit o fracàs electoral depèn en darrer terme del context en el qual s'emmarqui el tema de la immigració¹⁹.

Aquesta teoria encaixa amb algunes ja apuntades anteriorment i donaria capacitat explicativa a casos com l'espanyol, on, donat el context de crisi econòmica i la introducció en major o menor mesura del discurs migratori per part del partit de dreta tradicional —el Partit Popular (PP)— pot ser revelador de la inexistència d'un partit polític d'extrema dreta fort²⁰.

Així doncs, veiem que malgrat diferenciar-se en alguns aspectes de l'extrema dreta tradicional, la nova extrema dreta té unes característiques comunes que permeten aglutinar tot un conjunt de partits en un mateix bloc, malgrat que alguns d'ells siguin més semblants a l'extrema dreta tradicional —sobretot els de l'est d'Europa— i no a la nova extrema dreta que pretén justament desvincular-s'hi. A banda, sembla que el nativisme i l'etnopluralisme són dues de les característiques principals de l'extrema dreta que expliquen el seu auge, més enfocat en explicacions culturalistes que no pas econòmiques. Finalment, veiem com la posició dels partits tradicionals respecte a la immigració, l'ober-

18 HERNÁNDEZ CARR, *op. cit.*

19 PARDOS-PRADO, *op. cit.*

20 DOWNES, *op. cit.*

tura o tancament del sistema electoral i el tractament que fan els mitjans de comunicació del fet migratori esdevenen factors claus per explicar la força que la nova extrema dreta pugui tenir a les diverses institucions a les quals es presentin.

Un cop exposades les teories principals que intenten explicar l'èxit o fracàs de l'extrema dreta, que en cap cas expliquen la totalitat de casos als diferents països d'Europa, però que sí que ens poden ajudar a entendre les dinàmiques actuals, presentarem la situació actual de l'extrema dreta a Europa, les conseqüències que aquesta ha tingut en la modificació del discurs de la dreta tradicional i el perfil dels seus votants o potencials votants.

1.2 Perfil dels votants d'extrema dreta

Altres acadèmics han abordat el tema de l'extrema dreta a Europa també des de l'anàlisi dels seus votants. Aitor Hernández-Carr fa una anàlisi de l'electorat de la nova extrema dreta i determina que, malgrat que als inicis –anys vuitanta i noranta– el seu electorat era eminentment de classe mitjana, hi ha hagut una progressiva «obrerització» d'aquest electorat.²¹ Mentre que el perfil de classe mitjana es compon de comerciants, petits empresaris i treballadors autònoms, que acostumen a votar partits de dreta conservadora, el vot de la classe treballadora prové dels treballadors manuals, de coll blanc o aturats. Aquests, principalment acostumaven a ser votants més propers a l'esquerra malgrat que els joves electors de classe treballadora tenen la tendència a no ubicar-se a cap dels dos costats de l'espectre polític.

A més a més, també segons el mateix estudi, les enquestes confirmen que l'electorat d'extrema dreta és masculí, jove i amb nivells de formació baixos. Entre els motius pels quals aquest electorat vota l'extrema dreta trobem: la immigració, la protesta contra el sistema polític, els temes socials –atur i protecció social– i la llei i l'ordre. També destaca el fet que el desalineament elec-

21 HERNÁNDEZ CARR, *op. cit.*

toral i la desafecció política són dos dels factors previs necessaris perquè l'electorat estigui disposat a votar un partit d'extrema dreta²².

El mateix autor, en un estudi qualitatiu sobre els votants de PxC²³, determina que els seus votants el veuen com un partit útil per protestar contra el sistema polític, rebutgen reafirmar-se en l'eix esquerra-dreta, i consideren que PxC es basa en propostes concretes i pragmàtiques que no estan circumscrites en un eix ideològic concret. El seu perfil de votants són principalment joves de classe treballadora que consideren que la qüestió migratòria i la crisi econòmica han suposat una ruptura del seu possible vincle amb els partits d'esquerres. Aquests votants no mostren un desinterès per la política, sinó que consideren que els han exclòs del sistema i per això mostren un fort ressentiment contra els partits tradicionals. A més a més, consideren que el seu vot a PxC no suposa un perill pel sistema democràtic i que és un partit que «se la juga» pels interessos dels autòctons²⁴.

²² *Ibid.*

²³ Partit d'extrema dreta que va tenir un ascens electoral al final dels 2000 i principis de la dècada de 2010, sense arribar a obtenir, però, representació al Parlament de Catalunya.

²⁴ HERNÁNDEZ CARR, «El salto de la nueva extrema derecha: una aproximación a los votantes de Plataforma per Catalunya».

2. MAPA DE LA NOVA EXTREMA DRETA A EUROPA

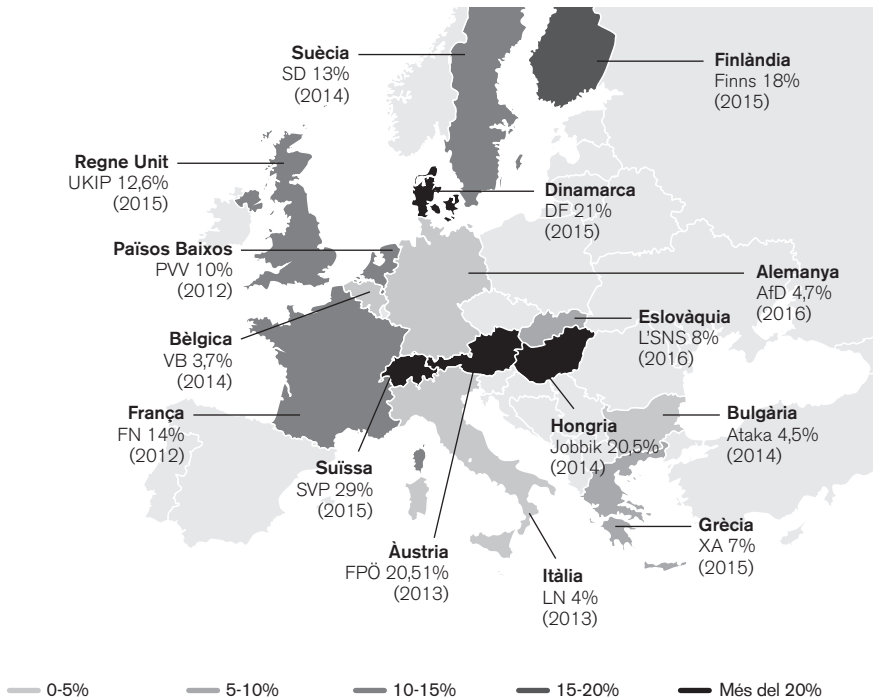
L'auge dels partits de nova extrema dreta ha estat molt significatiu durant la darrera dècada pràcticament a la totalitat de països de la UE, en alguns casos fins i tot ocupant càrrecs de govern o arribant a ser el principal partit de l'oposició.

Al Parlament Europeu (PE) també hi són presents de manera cada cop més nombrosa, malgrat que molts d'ells siguin partits que es considerin euroescèptics i no defensin alguns dels valors fundacionals de la Unió. En aquest sentit, mentre podem aportar al lector una imatge estàtica i perdurable a mitjà termini de la presència de l'extrema dreta a les institucions europees, no serà així en l'àmbit nacional de cadascun dels estats europeus. Les pròximes eleccions en alguns d'aquests països –a finals del 2016 se celebren eleccions municipals a Itàlia, presidencials a Bulgària i generals a la República Txeca i Romania– fan que la nostra informació a data de juny del 2016 pugui perdre certa validesa. Justament aquest fet és també destacable, ja que mostra la rapidesa amb la qual l'extrema dreta guanya poder arreu d'Europa i, per tant, la necessitat de frenar-la amb urgència.

2.1 Presència de l'extrema dreta als estats de la Unió Europea

A escala nacional, la importància dels partits d'extrema dreta és desigual i va des del 3,7% del partit flamenc a Bèlgica o el 4% de la Lega Nord a Itàlia²⁵, fins al 49,7% dels vots per l'FPÖ a Àustria, aconseguit el maig del 2016.

Gràfic 1. Auge dels partits d'extrema dreta
(% de vot a les últimes eleccions legislatives del seu estat)



Font: *El Periódico* amb actualització pròpia de les dades d'Àustria²⁶.

²⁵ Malgrat aquest baix percentatge, la Lega Nord va arribar a formar part del govern de Berlusconi.

²⁶ Suïssa, que en aquest mapa apareix com un dels països amb presència d'extrema dreta, no és analitzat en aquest apartat ja que no pertany a la Unió Europea.

Veiem a continuació una breu síntesi dels principals partits d'extrema dreta a la UE:

Alemanya. Alternative für Deutschland (AfD)

L'AfD –Alternativa per Alemanya– va néixer el 2013 i actualment és liderat per la mediàtica Frauke Petry. Els trets principals del partit es poden resumir en: euroescepticisme, culturalisme, antiimmigració, antirefugiats i antiislàmic²⁷.

A les eleccions federals del 2013 va obtenir un 4,7% dels vots, un 0,3% menys del necessari per obtenir representació al Bundestag. A les eleccions al PE del 2014 va obtenir un 7,1% dels vots i 7 representants d'un total de 96²⁸, i en les darreres eleccions regionals, al març del 2016, ha arribat a obtenir un 22,4% dels vots al *land* de Saxònia-Anhalt –essent la segona força– i un 15% i un 12,4% als *lands* de Baden-Württemberg i Renània-Palatinat respectivament, on han estat la tercera força més votada.

A banda de l'AfD, a Alemanya s'han creat altres moviments vinculats a l'extrema dreta radical. Destaquen el partit neonazi NPD, que va obtenir un diputat a les eleccions europees del 2014 i Pegida –Patriotes Europeus contra la Islamització d'Occident–, una organització de caràcter xenòfob nascuda a Dresden el 2014, que convoca cada dilluns manifestacions contra el govern per la islamització d'Occident, i que en certa mesura es vincula amb el creixement de l'AfD. Aquest moviment s'ha expandit a altres països d'Europa com a resposta a l'arribada de refugiats.

Àustria. Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ)

El FPÖ –Partit de la Llibertat– es fundà el 1956 i actualment el seu president és Heinz-Christian Strache. A les eleccions presidencials de maig del 2016 va quedar-se a les portes de guanyar amb un 49,7% dels vots, contra

27 El culturalisme com a nova forma de racisme s'emmarca en el concepte de *enheimsche Kultur* o cultura local com aquella que ha de conservar la seva puresa i que l'Estat ha de defensar. SAUERBREY, «Què és ser alemany?».

28 Actualment només dos dels set representants obtinguts conserven les sigles de l'AfD a causa de divisions internes.

el candidat dels Verds, Alexander Van der Ballen. El candidat de l'extrema dreta va impugnar el resultat de les eleccions davant el Tribunal Constitucional austríac, i es tornaran a repetir la tardor del 2016. El 1999 ja va governar amb coalició amb el Partit Popular Austríac, fet que va suscitar moltes crítiques a la UE.

Es caracteritza per un discurs euroescèptic, antiimmigració, i culturalista, apostant per la «austrització» obligatòria dels nouvinguts. Des de l'augment de l'arribada de refugiats a Europa el 2015, el seu creixement ha estat exponencial. Paral·lelament han augmentat els delictes d'extrema dreta contra aquest col·lectiu²⁹.

Bèlgica. Vlaams Belang (VB)

El VB –Partit d'Interès Flamenc– és el successor de l'il·legalitzat Vlaams Blok i es va fundar el 2004. En el seu discurs es mostra partidari de l'expulsió dels immigrants il·legals que cometin delictes o que no aprenguin neerlandès. El partit també té un discurs antiislàmic, antiavortista i euroescèptic. El seu lema és «Primer, el propi poble».

El VB va obtenir els seus millors resultats electorals el 2007 amb un 12% de vots a les eleccions al parlament federal. A les eleccions del 2014 va obtenir només el 3,67% dels vots i tres escons d'un total de 87. A les darreres eleccions al PE va obtenir un sol representant.

Bulgària. Ataka (Ataka)

Ataka –Unió Nacional Atac– es va fundar el 2005 per l'expressentador del programa de TV *Attack*, Volden Siderov. El partit és d'ideologia ultranacionalista, racista, xenòfoba, antisemita, antiroma i antieuropea.

A les darreres eleccions de 2014 va obtenir un 4,52% dels vots i 11 representants d'un total de 240, 12 menys que als comicis anteriors. A les eleccions del PE del mateix any, amb només un 2,96% dels vots, va perdre els dos representants que hi tenia.

29 PARDO, «La extrema derecha de Europa, rumbo al centro político».

Dinamarca. Dansk Folkeparti (DF)

El DF –Partit Popular Danès– es creà el 1995 com a una escissió del Partit del Progrés. El seu president és Kristian Thulesen Dalh. El seu discurs és, a trets generals, contrari a la immigració, a la islamització de Dinamarca i a l'entrada de Turquia a la UE.

Actualment dona suport al govern del Partit Liberal escollit el 2015. En aquestes mateixes eleccions generals el DF va obtenir un 21,1% dels vots i 37 representants del 175 totals, sent així la segona força més votada. A les darreres eleccions al PE va ser el partit més votat amb un 27% dels vots.

Eslovàquia. Slovenská Národná Strana (SNS)

El SNS –Partit de la Nostra Eslovàquia o Partit Nacional Eslovac– es va fundar el 2010. És un partit d'ideologia neonazi, nacionalista, antiroma, i contrari a l'OTAN i la UE. Va obtenir un 8% dels vots en les darreres eleccions legislatives i es va incorporar al govern dels socialdemòcrates al març del 2016. Com a resultat, el govern socialdemòcrata ha implementat mesures pròpies de l'extrema dreta en la seva gestió de l'arribada de refugiats.

Finlàndia. Perussuomalaiset (Perus)

Perus –Partit dels Verdaders Finesos– va ser creat el 1995 després de la dissolució del Partit Rural de Finlàndia. Va ser un partit minoritari fins el 2011, quan va obtenir el 19% dels vots. El seu líder des de 1997 és Timo Soini. El partit és crític amb la UE, populista, nativista, demana una reducció dels drets dels immigrants i un referèndum sobre la permanència a l'euro i a la Unió.

A les darreres eleccions parlamentàries del 2015 Perus va ser el segon partit més votat per darrere del Partit de Centre, amb un 17,65% dels vots i 38 escons dels 200 totals. Va entrar al govern en coalició amb el Partit de Centre i el Partit de la Coalició Nacional, dos dels principals partits de dreta a Finlàndia. En aquest govern de coalició, a més d'un Viceprimer Ministre, tenen les carteres de Defensa, Afers Exteriors, Justícia i Ocupació, i Afers Socials i Salut.

França. Front National (FN)

El FN és un dels partits que ha estat capaç de mantenir i augmentar progressivament la seva força des de la seva fundació el 1972 per Jean-Marie Le Pen. S'ha consolidat com la tercera força política a l'Estat francès.

El FN es caracteritza pel seu euroescepticisme, un discurs antiimmigració i antiglobalització i pel nacionalisme –explotant el concepte de preferència nacional³⁰. Des del 2011, el lidera Marine Le Pen, filla del fundador del partit, qui ha modernitzat el discurs del partit, n'ha augmentat la seva presència als mitjans i ha fet una aparent neteja d'aquells dirigents més vinculats a l'extrema dreta tradicional.

Entre els èxits electorals del FN cal destacar que el 2002 el candidat del FN a les eleccions presidencials va passar a la segona volta per primera vegada. Fins aquell moment, aquest fet havia estat reservat exclusivament als candidats del Partit Socialista i de la UMP –Unió per a un Moviment Popular– que és qui finalment va guanyar les eleccions amb Jacques Chirac al capdavant. Més recentment, el FN ha anat augmentant la seva quota de poder i a les municipals de 2014 va obtenir els millors resultats de la seva història, aconseguint l'alcaldia d'onze ciutats, entre elles la d'un municipi de la regió Nord-Pas de Calais³¹ on l'alcalde del FN va aconseguir la majoria absoluta. El FN també va ser el partit més votat a les eleccions europees del 2014 amb el 25% dels vots i 23 escons dels 74 que es disputaven. Actualment, lidera els sondejos per la primera volta de les eleccions presidencials franceses previstes per al 2017.

Grècia. Χρυσή Αυγή (XA)

XA –Alba Daurada– és un partit d'ideologia neonazi fundat el 1980 que va guanyar rellevància arran de la crisi econòmica grega i la gestió que en van fer

30 El concepte de «preferència nacional» vol explicitar el seu discurs nacionalista i antiimmigració sota la idea que qualsevol ajut o política desenvolupada per l'Estat Francès ha de ser preferent pels nacionals francesos. Amb aquest discurs intenten captar vots de les classes populars i de les zones més pobres de França.

31 En aquesta regió es troba el camp provisional de Calais, que va néixer arran de l'arribada de refugiats que volien arribar al Regne Unit a través de l'Eurotúnel que creua el Canal de la Mànega i que té inici a la ciutat de Calais.

els partits tradicionals. El seu líder és el polèmic Nikolaos Michaloliakos que, juntament amb la cúpula del partit, ha estat acusat de crim organitzat i va ser arrestat. El partit es caracteritza principalment per la seva ideologia neonazi i feixista, d'elogi a la dictadura grega del 1936 al 1941 i a l'Alemanya nazi. És també racista, antiimmigració, antisemita, tradicionalista i antieuropeu.

El 2012 van augmentar la seva representació a les eleccions generals gregues exponencialment, passant del 0,3% al 7% dels vots –21 dels 300 escons totals. A les darreres eleccions, de setembre del 2015, van obtenir també un 7% dels vots i 18 representants. Actualment és la tercera força al Parlament grec. Pel que fa a la seva presència al PE, hi van entrar per primer cop a les passades eleccions del 2014 amb un 9,4% dels vots i 3 dels 21 representants possibles.

Hongria. Jobbik Magyarországért Mozgalom (Jobbik)

Jobbik –Moviment per una Hongria Millor– va ser fundat el 2003. Es defineix a si mateix com un partit radical, conservador, cristià i patriota. Pel seu marc ideològic se'l defineix com un partit feixista, racista, antisemita, antiroma i antiimmigració. Tenen un escamot paramilitar que s'anomena «Guàrdia Hongaresa».

A les darreres eleccions generals del 2014 va obtenir un 20,5% dels vots i 23 representants de 199 essent la tercera força més votada del país. El mateix any, a les eleccions al PE, va obtenir el 14,67% dels vots, mantenint els tres eurodiputats que ja tenia durant la legislatura anterior.

El partit del govern liderat per Viktor Orban –FIDEZ Unió Cívica Hongaresa– també és considerat en molts casos d'extrema dreta i ha estat un dels propulsors del tancament de fronteres als refugiats.

Itàlia. Lega Nord (LN)

A Itàlia, el partit d'extrema dreta per excel·lència és la LN –Lliga Nord.³² Va néixer al 1991 a les regions del nord del país, el que ells anomenen Padània.

32 Fins al 2009 també representava l'extrema dreta italiana Alleanza Nazionale, successor del postfeixista Movimento Social Italiano.

Es caracteritza pel seu discurs antiimmigració i regionalista.

Un any després de la seva creació va obtenir el 8,7% dels vots en les eleccions generals i l'any següent va aconseguir l'alcaldia de la ciutat de Milà. A les eleccions del 1994 va passar a formar part del govern de Silvio Berlusconi amb cinc ministres, tot i que van trencar l'acord al cap de pocs mesos. Els millors resultats per la LN van ser el 1996, quan va obtenir un 10,1% dels vots en les eleccions generals. Entre 2001 i 2006 torna a entrar al govern de Silvio Berlusconi amb tres ministeris i de nou, el 2008 amb quatre ministeris. Malgrat obtenir un percentatge de vot reduït en comparació amb altres partits d'extrema dreta europeus, la LN ha pogut influir en l'agenda del govern italià en nombroses ocasions des de la seva creació. Actualment té un 4,1% dels vots d'acord amb els resultats de les eleccions generals de 2013.

Països Baixos. Partij voor de Vriheid (PVV)

El PPV –Partit per la Llibertat– va ser creat el 2006 com a escissió del partit conservador VVD –Volkspartij voor Vrijheid en Democratie– i el seu líder des de llavors ha estat el controvertit Geert Wilders. El seu ideari és antiislàmic i antiimmigració, euroescèptic, contrari a l'adhesió de Turquia a la UE i a Schengen i, per tant, a favor del tancament de fronteres.

A les darreres eleccions generals, el 2012, va obtenir un 10,1% dels vots i 15 representants d'un total de 150. Les últimes enquestes determinen que, de fer-se ara les pròximes eleccions generals, previstes pel 2017, en sortiria guanyador amb un 24-26% dels vots i entre 36 i 39 escons, lluny encara però de la majoria absoluta.

Regne Unit. United Kingdom Independence Party (UKIP)

L'UKIP –Partit de la Independència del Regne Unit– és el principal partit d'extrema dreta en l'actualitat al Regne Unit. Va ser creat el 1993 per membres de la Lliga Antifederalista i de l'ala euroescèptica del Partit Conservador. Aposta, principalment, per l'abandó de la UE per part del Regne Unit. A més, està en contra de l'arribada d'immigració, a favor de la baixada d'impostos i es considera *antiestablishment*.

Pel que fa a la seva força electoral, a les eleccions municipals del 2013 va obtenir un 25% dels vots als municipis on es presentava. El 2014, va ser el partit del Regne Unit més votat a les eleccions al PE, guanyant 24 dels 73 escons als que optava. A les eleccions generals del 2015 va obtenir un 12,6% dels vots, malgrat quedar-se finalment amb un sol escó a causa de les característiques del sistema electoral britànic. Com veurem a continuació, la classificació del UKIP com a partit d'extrema dreta no és clara i mentre que algunes anàlisis l'hi inclouen, d'altres el consideren només un partit conservador.

A banda de l'UKIP, al Regne Unit hi ha hagut fins fa poc un altre partit d'extrema dreta: el Partit Nacional Britànic o British National Party (BNP). Aquest partit és negacionista, racista i antiimmigració. A les darreres eleccions europees va obtenir un milió de vots, però aquest 2016 va entrar en crisi i ha deixat de ser reconegut com a partit per la comissió electoral.

Suècia. Sverigedemokraterna (SD)

SD –Demòcrates de Suècia– va ser fundat el 1988 però fins el 2010 no entrà al Parlament. Són nacionalistes, antiimmigració, antiislàmics, i també antisemites, euroescèptics i proteccionistes. El seu lema és «torneu-nos Suècia».

A les darreres eleccions generals del 2014, van obtenir un 12,9% dels vots, sent la tercera força més votada. A les darreres eleccions europees van obtenir dos representants i un 9,67% dels vots quedant relegats a la cinquena força.

2.2 Presència de l'extrema dreta al Parlament Europeu

Com hem pogut veure, la presència de l'extrema dreta és destacable en gairebé la totalitat dels països de la UE, amb diferents nivells d'èxit a escala local i nacional. Això es trasllada, en conseqüència, a una presència cada cop més significativa d'aquests partits al plenari del PE.

En aquest punt, es presenten els resultats de tots els partits d'extrema dreta al PE. El primer grup d'extrema dreta al PE va ser creat el 1984 pel

FN francès i el partit italià Moviment Social Italià amb el nom de *Group of the European Right*. Des de llavors, l'extrema dreta s'ha caracteritzat per la seva inestabilitat a l'hora d'agrupar-se en un únic partit europeu estable en el temps. Molts d'aquests grups s'han anat creant i dissolent com a conseqüència de desavinences entre la pròpia extrema dreta i alguns membres de partits agrupats dins els diferents grups europeus. Fins i tot, compten amb eurodiputats no-adscrits per desavinences i trencaments interns del mateix partit nacional. Un exemple d'aquest fet és l'europarlamentari Jean-Marie Le Pen, que no forma part del grup de l'Europa de les Nacions i les Llibertat tot i haver estat escollit per la llista del FN. Jean-Marie Le Pen actualment consta com a diputat no-adscrit.

A tall de breu resum, l'evolució de les principals agrupacions de partits d'extrema dreta des de 1984, es pot veure a les taules 1 i 2.

Taula 1. Família de partits euroescèptics i nacionalistes al PE

Grup	Abreviació*	Nom oficial	Des de	Fins a
Dreta Europea	ER	Grup de la Dreta Europea	24 juliol 1984	24 juliol 1989
Dreta Europea	DR	Grup Tècnic de la Dreta Europea	25 juliol 1989	18 juliol 1994
Identitat, Tradició, Sobirania	ITS	Grup Identitat, Tradició i Sobirania	15 gener 2007	14 novembre 2007
Europa de les Nacions i la Llibertat	ENF	Grup de l'Europa de les Nacions i la Llibertat	16 juny 2015	Actualitat

*Abreviació del nom del grup en anglès.

Taula 2. Família de partits euroescèptics al PE

Grup	Abreviació*	Nom oficial	Des de	Fins a
Europa de les Nacions	EN	Grup de l'Europa de les Nacions	19 juliol 1994	10 novembre 1996
Independents per l'Europa de les Nacions	I-EN	Grup d'Independents per l'Europa de les Nacions	20 desembre 1996	20 juliol 1999
Europa de les Democràcies i les Diversitats	EDD	Grup per l'Europa de les democràcies i les diversitats	20 juliol 1999	20 juliol 2004
Independència/ Democràcia	IND/DEM	Grup Independència/ Democràcia	20 juliol 2004	24 juny 2014
Europa de la Llibertat i la Democràcia	EFD	Grup Europa de la Llibertat i la Democràcia	1 juliol 2009	24 juny 2014
Europa de la Llibertat i la Democràcia Directa	EFDD	Grup Europa de la Llibertat i la Democràcia Directa	24 juny 2014	Actualitat

*Abreviació del nom del grup en anglès.

En l'actualitat, també el grup parlamentari Europa dels Conservadors i Reformistes (ECR) agrupa alguns partits d'extrema dreta juntament amb d'altres que podrien ser classificats com a dreta conservadora i tradicional. L'ECR és hereu de l'*European Democratic Union*, fundat el gener de 1965 i que s'ha anat reconfigurant fins a la creació del Grup Europeu de Conservadors i Reformistes el juny de 2009.

Centrant-nos en els resultats obtinguts pels partits d'extrema dreta en les darreres dues eleccions europees –2009 i 2014– veiem com el seu creixement ha estat significatiu. Hi ha disparitat d'opinions sobre el nombre de representants que actualment té l'extrema dreta al PE, principalment causa-

des per la interpretació de què és i què no és extrema dreta. Així, segons una anàlisi dels resultats obtinguts per part de l'extrema dreta en les eleccions del 2014 que fa Transform! Europe³³, aquesta va obtenir 176 eurodiputats dels 751 totals, un 23% dels vots³⁴. Aquesta xifra suposa un augment de 68 representants respecte als 108 que tenien durant la legislatura anterior –2009-2014. D'altra banda, hi ha anàlisis molt més conservadores dels resultats de l'extrema dreta al PE. El *Washington Post*, en una anàlisi post-eleccions, calcula que són 52 els representants de l'extrema dreta escollits a les eleccions del 2014 –15 més que a l'anterior legislatura³⁵. L'organització Human Rights First estima que són 55 els representants d'extrema dreta escollits al 2014 –21 més que al 2009³⁶. Cal apuntar que aquestes dues darreres fonts no inclouen en les seves anàlisis els 24 eurodiputats del UKIP, entre d'altres.

Així, mentre Transform! Europe considera extrema dreta tot aquell partit que estigui dins dels tres grups del PE on s'agrupen partits d'extrema dreta –tenint en compte que a l'ECR hi conviuen partits d'extrema dreta i partits molt més propers a la dreta tradicional– les altres dues fonts són molt més restrictives a l'hora de considerar un partit com a extrema dreta. El nostre objectiu no és aquí delimitar què és i què no és extrema dreta sinó presentar, descriptivament, quina és la magnitud de l'extrema dreta al PE i com s'articula aquesta a través dels grups parlamentaris. Malgrat no permetre'ns obtenir un nombre precís d'eurodiputats d'extrema dreta, les diferents fonts consultades ens confirmen en tots els casos que la seva presència ha augmentat entre les eleccions del 2009 i les del 2014.

Durant la legislatura 2009-2014 els partits polítics d'extrema dreta s'agruparen principalment al grup parlamentari de l'EFD i com a eurodiputats no

33 Xarxa europea d'organitzacions de 19 països reconeguda com la fundació política de l'European Left Party.

34 Aquest estudi considera extrema dreta tots aquells partits que amb les seves aliances es posicionin més a la dreta que la majoria de partits de centre-dreta, conservadora o l'European Peoples Party. Això suposa que, alguns partits dins de l'EPP que estan duent a terme polítiques d'extrema dreta, com ara Victor Orban a Hongria, no s'hi incloguin.

35 MUDDE, *op.cit.*

36 HUMAN RIGHTS FIRST, «Far-right parties in European Elections».

adscrits. A partir del 2009, es modifica la normativa per poder construir un grup parlamentari que passa a requerir fins a 25 MEPs –eurodiputats– de fins a set estats diferents. Això suposa la reconfiguració d'alguns grups que no complien aquesta normativa.

En la taula 3 veiem com s'agrupen els MEPs de partits d'extrema dreta durant la setena legislatura –2009-2014.

Taula 3. Eurodiputats d'extrema dreta a la setena legislatura del PE

Grup	País	Partit	MEPs
Europe of Freedom and Democracy (EFD)	Dinamarca	Dansk Folkeparti	2
	Finlàndia	Perussuomalaiset	1
	França	Libertas France	1
	Grècia	Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός	2
	Itàlia	Lega Nord	9
	Lituània	Partija tvarka ir teisingumas	2
	Països Baixos	Staatkundig Gereformeerde Partij	1
	Eslovàquia	Slovenská národná strana	1
	Regne Unit	UKIP	13
No adscrips	Àustria	FPÖ	2
	Bèlgica	Vlaams Belang	2
	Bulgària	Атака	2
	França	Front National	3
	Hongria	Jobbik	3
	Romania	Partidul România Mare	3
	Països Baixos	Partij voor de Vrijheid	4
	Regne Unit	British National Party	2

A banda dels partits al grup Europa de la Llibertat i la Democràcia (EFD), durant la legislatura 2009-2014 també hi havia partits d'extrema dreta a l'ECR.

Durant la legislatura, els representants de Perus i del PPD van passar de l'EFD al ECR on també s'hi van afegir dos eurodiputats del UKIP, entre d'altres incorporacions i baixes menys rellevants per al nostre cas d'estudi.

Durant la legislatura 2014-2019 han aparegut a l'escena europea nous partits d'extrema dreta degut a l'auge generalitzat d'aquests en els seus respectius estats, sobretot arran de la crisi econòmica i de l'arribada de refugiats. De fet, a tres dels Estats Membres de la UE, la força més votada va ser un partit d'extrema dreta: el Front Nacional a França, el UKIP a Regne Unit i el PPD a Dinamarca. També hi ha alguns partits amb representació durant la setena legislatura que han perdut els seus representants. Un cop constituït el Parlament, hi ha hagut diversos canvis en la composició dels grups i, fins i tot, s'ha creat un grup nou d'extrema dreta liderat per Marine Le Pen del FN i Geert Wilders del PVV. Aquest grup no es va poder configurar a l'inici de la legislatura per no complir la normativa, però el juny del 2015 ho va poder fer gràcies a la incorporació d'un eurodiputat escindit del UKIP.

En la taula 4 veiem com s'agrupen els MEPs de partits d'extrema dreta durant la vuitena legislatura –2014-2019.

Taula 4. Eurodiputats d'extrema dreta a la vuitena legislatura del PE

Grup	País	Partit	MEPs
European Conservatives and Reformists (ECR)	Dinamarca	Dansk Folkeparti	4
	Finlàndia	Perussuomalaiset	2
	Alemanya	Allianz für Fortschritt und Aufbruch	5
	Letònia	Nacionālā apvienība „Visu Latvijai!”	1
Europe of Freedom and Direct Democracy (EFDD)	França	Independent del FN	1
	Alemanya	Alternative für Deutschland	1
	Lituània	Partija tvarka ir teisingumas	1
	Polònia	KORWiN	1
	Suècia	Sverigedemokraterna	2
	Regne Unit	UKIP	22
Europe of Nations and Freedom (ENF)	Àustria	FPÖ	4
	Bèlgica	Vlaams Belang	1
	França	Front National	20
	Alemanya	Alternative für Deutschland	1
	Itàlia	Lega Nord	5
	Països Baixos	Partij voor de Vrijheid	4
	Polònia	Kongres Nowej Prawicy	2
	Romania	Independent del Partidul Conservator	1
	Regne Unit	Independent de UKIP	1
No adscrits	Hongria	Jobbik	3
	França	Independent del FN	3
	Grècia	Χρυσή Αυγή	3
	Polònia	KORWiN	1
	Alemanya	Nationaldemokratische Partei Deutschlands	1

Cal tenir en compte diverses consideracions en relació a la composició de la taula i la situació actual de l'extrema dreta al PE. Pel que fa al grup parlamentari ECR, hem inclòs a la taula únicament els partits considerats d'extrema dreta o més pròxims a ella, ja que, malgrat que l'ECR és un dels grups més nombrosos del PE, amb 73 membres de 18 Estats Membres diferents, gran part dels seus membres són partits de dreta tradicional i euroescèptica. El partit que més eurodiputats té en aquest grup és el Partit Conservador del Regne Unit amb 20 eurodiputats. En aquest grup també hi és el partit alemany ALFA –Aliança pel Progrés i la Renovació– que va entrar al PE a les eleccions de 2014 com a part de l'AfD però se'n va desvincular per desavinences internes.

Pel que fa al grup de l'Europa de les Llibertats i la Democràcia Directa (EFDD) que lidera el UKIP amb 22 eurodiputats, tot i ser considerat un grup d'extrema dreta, hi ha alguns partits que en formen part i que no es podrien definir directament com a tals³⁷. Aquest grup el formen 46 eurodiputats de 8 països diferents.

El tercer grup parlamentari considerat d'extrema dreta és l'Europa de les Nacions i les Llibertats (ENF), encapçalat pel FN francès amb 20 dels 24 eurodiputats que van aconseguir a les últimes eleccions. El grup està format per 39 eurodiputats de nou països diferents.

Finalment, hi ha alguns eurodiputats de partits d'extrema dreta no adscrits a cap grup parlamentari. És el cas dels tres representants del partit hongarès Jobbik, tres candidats del FN que no pertanyen a l'ENF, tres representants d'XA, un representant del partit neonazi alemany NDP i un representant del partit polonès KORWiN que no pertany a l'EFDD com l'altre dels seus dos eurodiputats.

La situació de l'extrema dreta al PE en l'actualitat és poc estable i canviant, ja que en alguns casos un mateix partit polític pot tenir representants en més d'un grup parlamentari. Tot això fa que, malgrat que tinguin molts representants, puguem posar en dubte la capacitat de l'extrema dreta per formar una aliança forta i cooperar entre ells per imposar la seva ideologia al PE³⁸.

37 El Partit dels Ciutadans Lliures de la República Txeca i el Moviment Cinc Estrelles d'Itàlia.

38 JANSSEN, «Far right-wing parties in the European Parliament».

L'organització Vote Watch Europe, que monitoritza les votacions al PE, determina que els grups euroescèptics també són aquells amb menys cohesió interna respecte la resta de grups parlamentaris. Pel que fa al seu èxit guanyant votacions, ENF i EFDD són els grups que menys votacions guanyen amb un 31% i un 28% respectivament, quan la resta de grups acostumen a tenir una ràtio de votacions guanyades superior al 50%³⁹.

2.3 El terrorisme d'extrema dreta

Malgrat que la nova extrema dreta s'hagi volgut desvincular de l'extrema dreta tradicional i de la violència que l'acompanyava en molts casos, hi ha hagut diversos episodis del que podríem considerar terrorisme o violència d'extrema dreta. Aquests, malgrat sortir als mitjans, han tingut menys repercussió que altres accions executades per extremistes islàmics. No volem en aquest punt equiparar aquests dos tipus de terrorisme sinó donar consciència que el terrorisme d'extrema dreta no ha desaparegut i que ambdós es retroalimenten amb conseqüències sempre poc desitjables per a la convivència en una societat cada vegada més diversa.

Si bé hi ha violència o terrorisme d'extrema dreta organitzada, ens trobem també molts casos d'actes violents comesos per individus que no formen part de cap organització terrorista, però que combreguen amb els valors que defensa l'extrema dreta. Els casos més representatius de la violència d'extrema dreta organitzada els trobem en els crims comesos per membres de XA a Grècia o per l'escamot paramilitar Guàrdia Hongaresa vinculat a Jobbik. En el cas de XA, el seu líder Nikolaos Michaloliakos i part de la seva cúpula van ser arrestats el 2013 acusats de crim organitzat. Els càrrecs inclouen assassinat, extorsió, possessió d'armes sense llicència i implicació en la desaparició de més de 100 immigrants. L'arrest es va desencadenar després de la mort del

39 VOTE WATCH EUROPE, «One year of far right group in the EP: high participation, low success rate in shaping EU policies».

raper d'esquerres Pavlos Fyssas⁴⁰. En el cas d'Hongria, l'escamot paramilitar fundat el 2007 patrullava els carrers d'Hongria a la recerca de persones d'ètnia gitana. Va ser il·legalitzat el 2009 arran de l'assassinat de dos membres d'una família gitana però els seus membres han seguit desenvolupant les seves activitats sota el paraigua d'organitzacions similars⁴¹.

A banda, trobem d'altres exemples de violència o terrorisme d'extrema dreta portats a terme per individus no vinculats a cap organització criminal ni militants rellevants de partits polítics d'extrema dreta. En aquest sentit la Comissària de la UE Vera Jourova assegurava que els discurs de l'odi, que professa l'extrema dreta contra la immigració i d'altres minories, pot donar peu a l'augment de la violència i la criminalitat⁴².

Un dels fets ocorreguts en els últims anys que més impacte va tenir, va ser l'atemptat d'Utoya a Noruega el 2011. Anders Behring Breivik va fer esclatar un explosiu al centre d'Oslo i va trotejar un grup de joves socialdemòcrates que es trobaven a l'illa d'Utoya fent el seu campament d'estiu. El resultat d'aquest atemptat va ser de 96 víctimes mortals. El mateix any a Itàlia, Gianluca Casseri va matar a trets dos senegalesos en un mercat de Florència i després es va suïcidar. Tots dos professaven amb l'ideari de l'extrema dreta. Breivik va plasmar el seu ideari a internet i Casseri era assidu de Casa Pound i estava influenciat per visions complotistes⁴³. Anys enrere però, s'havien donat altres casos d'atemptats o assassinats per motius d'extrema dreta. A Alemanya, a la dècada dels 2000, l'escamot Clandestinitat Nacional Socialista (NSU) va cometre fins a deu assassinats a ciutadans d'origen turc. Malgrat ser comesos per l'extrema dreta violenta, inicialment aquests atacs van ser atribuïts a la màfia turca. El líder de Pegida, que fa manifestacions antiimmigració cada dilluns, també ha estat jutjat per incitar l'odi contra els refugiats. Odi que s'ha disparat amb més de 1.000 atacs durant el 2015 contra centres d'acollida de refugiats⁴⁴.

40 MASON, «Swastikas but no faces please - Golden Dawn in crisis».

41 PERALTA, «El fenomen ultradretà a l'Europa de l'Est».

42 RETTMAN, «Hate speech costs lives, EU warns».

43 CASALS, «La extrema derecha europea: una tendencia ascendiente».

44 DONCEL, «Los ataques a centros de asilados se quintuplican en Alemania».

Durant la primavera del 2016 dos esdeveniments ocorreguts a França i Regne Unit van evidenciar l'existència d'aquest tipus de terrorisme. Primer un jove francès va ser detingut a la frontera entre Ucraïna i Polònia amb un arsenal d'armes per, presumptament, atemptar durant l'Eurocopa que es disputà a l'Estat francès. A aquest fet s'hi suma l'assassinat de la jove diputada britànica laborista, Jo Cox, a mans d'un presumpte membre de l'extrema dreta que, segons testimonis, va cridar «British First» –nom d'un grup d'ultradreta minoritari al Regne Unit– mentre cometia el crim.

2.4 El discurs de l'extrema dreta a l'agenda de la dreta tradicional

A banda d'analitzar la força de l'extrema dreta a través dels seus èxits electorals, també cal fer referència a la seva influència en l'agenda de la dreta tradicional. Segons alguns autors, el major perill de la força de l'extrema dreta «no està en la seva voluntat de suprimir la democràcia representativa, sinó en la possibilitat que els seus posicionaments «contaminin» aquest sistema des de l'interior»⁴⁵. A l'Estat espanyol això es materialitza en el concepte de «presència absent»⁴⁶, ja que, malgrat que l'extrema dreta té una representació molt minoritària, el seu ideari ha calat en altres partits de dreta tradicional com el PP, que de fet aglutina un 80% dels vots dels ciutadans que es consideren d'extrema dreta a Catalunya⁴⁷.

Tal com apunta Gemma Pinyol, investigadora associada en migracions al GRITIM de la UPF, sembla que els partits xenòfobs i d'extrema dreta estan marcant part de l'agenda social i política de molts països a causa de la passivitat dels partits «tradicionals», preocupats per no perdre el vot de l'electo-

45 GRIFFIN, «Interregnum or Endgame? Radical Right Thought in the "Post-fascist" Era».

46 Informació extreta de la conferència «Far-right in Europe. Enemies within the gates?» al Parlament Europeu el 2 de juny de 2016.

47 EL PATI DESCOBERT. «El fantasma mediàtic de l'extrema dreta».

rat atret per discursos sobre la crisi econòmica i la immigració⁴⁸. Alguns dels partits de dreta tradicional semblen validar, amb el seu silenci o complicitat, el discurs que polemilitza i criminalitza l'estranger.

A Europa trobem diversos exemples d'aquest fet. A Catalunya, un bon exemple són les campanyes racistes del PP en alguns municipis com Badalona⁴⁹ i la decisió, finalment no executada de l'Ajuntament de Vic, de no empa-dronar els immigrants en situació d'irregularitat administrativa⁵⁰.

El 2010, el govern francès de l'UMP liderat per Nicolas Sarkozy va executar un pla per expulsar tots els gitanos no francesos que vivien al seu país. La majoria van ser retornats a Romania i Bulgària. Abans però, ja s'havien portat a terme expulsions de persones d'ètnia gitana. En concret, la Federació Internacional de Drets Humans denuncià que, durant el 2009, es van expulsar 25 gitanos búlgars per dia –un total de 9.000 persones en tot l'any. El conflicte es repetí de nou el 2013, amb el socialista Manuel Valls al Ministeri de l'Interior, quan el govern gal va aprofitar una excursió escolar d'una menor d'origen gitano resident a França, per detenir-la i posteriorment deportar-la a Kosovo⁵¹. Per tant, veiem com en el cas francès tant els governs de dretes com els d'esquerres han dut a terme mesures contra la immigració properes a l'ideari de l'extrema dreta.

Per la seva banda, el govern danès, de dreta tradicional però amb el suport de l'extrema dreta, va anunciar a principis d'any que confiscaria als refugiats els seus béns per sufragar la seva estada al país. Aquesta mesura s'ha aplicat per primera vegada el juny del 2016, quan el govern danès ha confiscat 10.700 euros a cinc iranians que volien entrar al país a través de l'aeroport amb documentació falsa. Si bé aquesta mesura pot semblar una mesura discriminatòria contra els refugiats, és cert que el concepte d'Estat del Benestar danès ja aplica mesures similar per als nacionals⁵².

48 PIÑOL, «Cuando la xenofobia dirige la acción política».

49 SHEHU, «Badalona, una política de racisme».

50 En aquells moments el partit d'extrema dreta PxC era el cap de la oposició amb 5 regidors dels 21 totals.

51 «Francia muestra su repulsa contra Manuel Valls por la expulsión de la niña 'rom'».

52 KIRCHIK, «In Defense of Denmark».

Un altre exemple el trobem en el govern socialdemòcrata austriac, que inicialment també havia estat un dels més receptius amb l'arribada de refugiats juntament amb Alemanya, no només va tancar les seves fronteres sinó que va construir tanques a la seva frontera amb Eslovàquia per dificultar l'entrada il·legal d'immigrants i refugiats. Actualment, també vol construir-ne una de 400 metres a la seva frontera amb Itàlia per frenar l'arribada de refugiats i immigrants des d'aquest país. Això ha fet que l'arribada de refugiats a Alemanya hagi quedat frenada. Angela Merkel va decidir no tancar fronteres oposant-se a les reclamacions de part de la CDU i l'AfD.

A Eslovàquia el govern socialdemòcrata va incorporar al seu executiu el partit d'extrema dreta SNS i ha portat a terme mesures restrictives, pròpies de l'extrema dreta, en la seva gestió de l'arribada de refugiats. De fet, el govern eslovac, junt amb els governs d'Hongria, Polònia i la República Txeca han mostrat el seu desacord amb les multes imposades als Estats que no vulguin acollir refugiats derivats de la proposta de la Comissió Europa de reforma del Sistema de Dublín⁵³.

En aquest apartat, hem pogut veure quina és la força de l'extrema dreta a Europa, tant a escala nacional com al PE. De la informació presentada en destaquen tres dades principals: la disparitat de força entre uns partits i altres dins la mateixa extrema dreta, la seva capacitat limitada d'acció dins el PE per les pròpies desavinences internes dels grups i, alhora, la seva capacitat de canviar en certs casos les polítiques de la dreta tradicional per dur-les cap al seu programa polític.

53 «República Checa, Eslovaquia, Polonia y Hungría ven “inaceptables” las cuotas de refugiados».

3. L'EXTREMA DRETA ALS PAÏSOS CATALANS

Amb excepcions com la de PxC, a Catalunya no hi ha hagut partits polítics o moviments d'extrema dreta amb capacitat aglutinadora als darrers temps. Malgrat això, són moltes les organitzacions filofeixistes que encara existeixen a Catalunya i a l'Estat espanyol, i que actuen amb més o menys impunitat⁵⁴. Exemple clar d'això és la Falange Española y de las JONS, hereva del partit del dictador Franco, que malgrat no obtenir representació, encara es presenta a eleccions emparada per la legalitat.

Així doncs, explicarem en aquest punt quines organitzacions d'extrema dreta es poden trobar als Països Catalans i quines són les seves característiques principals. Ens centrarem també en un dels casos de més èxit, PxC, que a les eleccions del 2010 es va quedar a pocs punts d'obtenir representació al Parlament de Catalunya.

També presentarem casos de partits tradicionals que apliquen polítiques pròpies de l'extrema dreta. En aquest sentit Xavier Casals utilitza el terme «presència absent» per definir la capacitat de l'extrema dreta a l'Estat espanyol i els Països Catalans de marcar l'agenda política sense fer-se visible.

54 BORRÀS, «Diccionari de l'extrema dreta a Catalunya, de la A a la Z».

Aquest és el gran èxit de l'extrema dreta espanyola i catalana, ja que, sense visualitzar-se com un perill, influeixen en l'agenda política dels partits tradicionals. En aquest sentit explicarem el cas de l'Ajuntament de Badalona on el PP, amb Xavier García Albiol al capdavant, va dur a terme una campanya molt controvertida contra la immigració a Badalona, que el va dur a guanyar l'alcaldia durant la legislatura 2011-2015.

3.1 Grups d'extrema dreta als Països Catalans⁵⁵

L'extrema dreta a l'Estat espanyol i als Països Catalans es caracteritza pel seu espanyolisme i oposició als grups nacionalistes o independentistes catalans. Alguns grups d'extrema dreta han intentat obviar aquest punt o crear un espai polític d'extrema dreta independentista als Països Catalans, però han fracassat. Així, en declaracions de Roger Suso, «a Alemanya el combustible de l'extrema dreta és la islamofòbia, a Espanya ho és l'anticatalanisme»⁵⁶.

Alianza Nacional (AN). Neix a València el 2006. El partit es declara hereu dels feixismes europeus i als seus actes s'hi pot veure simbologia nazi, feixista i franquista. La seva ideologia és el nacionalisme social i el seu lema és «*raza-nación-socialismo*». Són defensors de les teories racistes vinculades al *ius sanguinis*. Es pot considerar una organització neonazi i ultranacionalista espanyola. A Catalunya té una estructura dèbil amb militants molt radicalitzats. Un dels seus membres va ser un dels detinguts pels incidents al Centre Cultural Blanquerna de Madrid la diada del 2013.

Casal Tramuntana. Es fundà el 2012 i es va dissoldre el 2015. S'emmirallà en el centre social Casa Pound de la ciutat de Roma –Itàlia– i pretenia ser un

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ BORRÀS, Jordi. «A Alemanya el combustible de l'extrema dreta és la islamofòbia, a Espanya ho és l'anticatalanisme» Entrevista a Roger Suso.

punt de trobada de joves nacionalistes espanyols, ultradretans, de diferents àmbits. Tenen l'aparença d'un casal de joves i no tenen l'estètica pròpia dels moviments ultradretans. Entre els seus fundadors hi ha membres de diferents organitzacions d'ultradreta com PxC, el Moviment Patriòtic Català o el Movimiento Social Republicano.

Democracia Nacional (DN). Es va fundar el 1995 per militants d'altres partits d'ultradreta dissolts. S'inspira en el FN francès i el seu nacionalpopulisme. Dirigit pel valencià Manuel Canduela, antic dirigent del grup neonazi Acción Radical, desarticulat el 1993 per la policia espanyola. Al Principat, disposa de nuclis actius a Barcelona, Lleida, Tortosa, Tarragona i Girona. L'actual líder de Democracia Nacional Joven va participar també als atacs del Centre Cultural Blanquerna. Tenen un regidor a Valladolid.

España 2000. Es va constituir el 2002. És un partit d'ultradreta i xenòfob amb implantació al sud de Catalunya, País Valencià, Madrid i Granada. Conservador, defensor del model de família tradicional i antiindependentista. El seu líder és José Luis Roberto. A les eleccions municipals del 2011 va obtenir 8.066 vots, quatre regidors al País Valencià, i a les darreres eleccions municipals de 2015 un regidor a la localitat valenciana de Silla.

Falange Española de las JONS. És una de les organitzacions que es proclamen hereves del partit d'inspiració feixista fundat per José Antonio Primo de Rivera. Es va fundar al 1976 i es declaren nacionalsocialistes. Han portat a terme una política unidireccional dirigida a la qüestió nacional.

La España en Marcha (LEM). Plataforma unitària que es va presentar durant l'acte homenatge a la bandera espanyola a Montjuïc el 2013. Era formada per DN, AN, Nudo Patriota Español, La Falange i Movimiento Católico Español. Es va presentar a les eleccions europees de 2014 i va obtenir 17.000 vots arreu de l'Estat espanyol. Ja no té activitat després de disputes internes i de la sortida de DN i AN de la plataforma.

Movimiento Social Republicano (MSR). Va ser fundat a Barcelona el 1999 i és d'ideologia nacionalrevolucionària. Defensa la unitat d'Espanya. Defuig el franquisme i la seva ideologia i intenta renovar el panorama ideològic de l'extrema dreta espanyola i catalana. Actualment ha perdut pes a causa de la seva crisi interna de lideratge. A les eleccions municipals de 2015 va estar a punt d'obtenir un regidor a la localitat gironina de Riudarenes.

Plataforma per Catalunya (PxC). Va néixer el 2003 de la mà del seu líder fins al 2014, Josep Anglada. Ha estat el partit ultradretà més important de l'Estat espanyol i Catalunya des de la desaparició de Fuerza Nueva⁵⁷, d'on provenia el seu fundador. S'enmiralla en el FN francès i el seu origen es troba en el partit Plataforma Vigatana nascuda el 2000.

Respeto. Nova marca electoral fruit del procés de confluència de PxC, el Partido por la Libertad i España 2000. El seu congrés fundacional va ser a Comaruga l'abril del 2016 i té com a objectiu convertir-se en l'organització de referència de l'Estat en la defensa de la islamofòbia amb inspiracions en Pegida i el FN. La número dos de Pegida va donar suport a la creació de Respeto en motiu del seu congrés fundacional.

Somatemps. El seu president fundador és Josep Ramon Bosch, president també de Societat Civil Catalana⁵⁸. Es va fundar el 2013 amb la intenció d'esdevenir un referent del nacionalisme espanyol a Catalunya. Aglutina diferents sensibilitats de l'extrema dreta catalana i es presenta com una entitat historicista que es basa en la teoria del catalanisme hispànic. És una de les entitats fundadores més destacables de Societat Civil Catalana⁵⁹.

57 Partit d'extrema dreta fundat per Blas Piñar als anys 60. Ha estat l'únic partit polític d'extrema dreta amb els idearis franquistes que va obtenir representació a nivell nacional durant la democràcia a l'Estat espanyol.

58 CAÑIZARES, «La sociedad civil catalana pierde el miedo y combate el desafío de Artur Mas».

59 BORRÀS, «Somatemps, la força de xoc de l'espanyolisme a Catalunya».

Tradició Catalana (La Traca). Apareix el 2015 com a grup juvenil. Està formada per sectors propers al moviment carlí influenciat pel Moviment Patriòtic Català i amb membres provinents del Casal Tramuntana i les Joventuts Identitàries per Catalunya, organització juvenil de PxC.

Som Catalans. És el darrer dels intents per obrir un espai propi format per militants independentistes d'extrema dreta. Es crea el 2014 arran de l'escissió del sector de militants de PxC que rebutgen l'espanyolisme d'aquesta organització. Dirigida per la catalana Ester Gallego, i el valencià Enric Ravello. Han tingut contactes amb organitzacions d'extrema dreta europees com el VB i el Casal Europa de Perpinyà, vinculat a l'extrema dreta i al FN. Ressalta la islamofòbia com la seva reivindicació principal, diferenciant-se de la resta de partits d'extrema dreta, molt més vinculats a l'espanyolisme i l'antinacionalisme català i acostant-se a l'ideari de la nova extrema dreta europea.

Hi ha d'altres organitzacions d'extrema dreta que, bé perquè ja han desaparegut, bé perquè són moviments molt minsos, no es detallen en aquest informe. En qualsevol cas, tal com es desprèn de l'enumeració anterior, el principal moviment d'extrema dreta a Catalunya els darrers temps ha estat PxC.

A banda, a la Catalunya Nord trobem una forta presència del FN. A Perpinyà, el seu líder és Louis Aliot, parella de Marine Le Pen. Van guanyar la primera volta de les eleccions municipals el 2014, tot i que al final van ser derrotats per l'alcalde anterior, de l'UMP. També van perdre la segona volta de les darreres eleccions departamentals a Llenguadoc-Rosselló contra el Partit Socialista.

3.2 Plataforma per Catalunya.

Anàlisi del moviment i del seu impacte

Com ja hem comentat breument, PxC és el partit d'extrema dreta que ha aconseguit una quota de representació més important a Catalunya els darrers anys. Va experimentar un creixement exponencial des de la seva primera

participació en unes eleccions, el 2003, fins el 2011 on va aconseguir 67 regidors en tot el territori català. El lema principal de la seva campanya que va aparèixer a molts mitjans de comunicació aixecant una gran controvèrsia va ser «Primer els de casa». A partir del 2011, ha patit greus crisis internes que li han suposat la pèrdua de gairebé tots els seus representants en l'àmbit local –a les eleccions municipals del 2015 només va obtenir 8 regidors.

Va ser fundat per Josep Anglada, antic militant del partit d'ultradreta Fuerza Nueva, a partir del seu primer partit, Plataforma Vigatana, amb implementació a escala municipal a la ciutat de Vic. Aquest ha intentat distingir-se de l'extrema dreta espanyola tradicional i dels seus vincles amb el franquisme i l'anticatalanisme, tot i que tampoc s'ha mostrat a favor de la independència de Catalunya, situant-se així en un punt intermedi evitant el conflicte. El seu eix ideològic principal és la lluita contra la immigració, el racisme biològic i la preservació de la identitat cultura autòctona⁶⁰.

L'activitat política de PxC s'ha centrat en el seu creixement a través de les eleccions municipals a moltes viles i ciutats de Catalunya. No posa en dubte, per tant, el joc del sistema polític democràtic, igual que la resta de partits d'extrema dreta a Europa. Una de les seves màximes fites en aquest sentit ha estat la incorporació a les seves llistes electorals de gent del mateix municipi procedents d'àmbits tradicionalment allunyats de l'extrema dreta. D'aquesta manera la seva estratègia ha estat el contacte directe amb els veïns i la intervenció en les problemàtiques veïnals, sobretot aquelles que tenen a veure amb la immigració.

Als comicis municipals del 2003, els primers on es va presentar PxC, van obtenir representació en tres municipis, vinculats tots ells als tres principals líders del partit i que són la clau de la seva expansió territorial: Josep Anglada a Vic, August Armengol a El Vendrell i Mateu Figuerola a Cervera. En aquests comicis van obtenir 4 regidors en total, repartits en aquestes tres ciutats. Quatre anys més tard, a les eleccions municipals del 2007, van aconse-

60 HERNÁNDEZ CARR, «El largo ciclo electoral de Plataforma per Catalunya: del ámbito local a la implantación nacional (2003-2011)».

guir doblar o triplicar els vots en aquests tres municipis i estendre així el seu èxit sumant un total de 41 candidatures i 17 regidors.

Malgrat que a les eleccions al Parlament de Catalunya del 2003 ja es va presentar, obtenint 5.000 vots en total, és a les eleccions del 2010 quan fa el seu gran salt. PxC es va quedar a un pas d'obtenir representació al Parlament de Catalunya amb 75.321 vots, un 2,4% del total –el mínim per obtenir representació és un 3%. A les eleccions al Parlament del 2012, va obtenir 60.142 vots i tampoc va obtenir representació.

Destaquen les eleccions municipals del 2011 on va obtenir un total de 67 regidors i 65.905 vots. Va aconseguir per primer cop representació a municipis com l'Hospitalet de Llobregat, Mataró, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià del Besòs, Igualada, Salt, Tàrraga, Mollerussa i catorze municipis més. A Vic, el seu feu principal, va ser la segona força amb 5 regidors del total de 21 que hi ha al consistori municipal.

El seu auge entre les eleccions municipals del 2007 i les del Parlament el 2010 i municipals el 2011, es dona en un context on el partit va fer una campanya a nivell municipal molt extensa, amb el repartiment de fulletons donant-se a conèixer i amb la obertura de moltes seccions locals noves, sempre de la mà del seu líder Josep Anglada. A més, s'hi afegix el fet que, el 2010, van aflorar dues problemàtiques importants en relació amb la immigració: la negativa de l'Ajuntament de Vic d'empadronar la població estrangera que no tingués la situació legal regularitzada, i la decisió en alguns municipis, molts d'ells amb regidors de PxC, de prohibir la cobertura total del rostre en les dependències municipals, popularment conegut com la polèmica del burka. Aquest context va fer que una part de la població conegués l'activitat de PxC, i va influir a mostrar el vot a aquest partit com un vot útil per fer front al problema de la immigració⁶¹.

A partir d'aquí comença el desinflament de PxC, marcat principalment per les desavinences i fractures internes que ja havien començat el 2007 quan un dels seus tres líders, Mateu Figuerola, va encapçalar una escissió de la forma-

61 HERNÁNDEZ CARR, *op.cit.*

ció a la província de Lleida. El 2010, Anglada va expulsar també un dels seus homes forts, Pablo Barranco, que denunciava que en algunes llistes hi havia molta gent amb antecedents penals. Durant la legislatura 2011-2015, una greu crisi interna va portar a la destitució de Josep Anglada, molt debilitat per diversos conflictes interns⁶². Aquest recupera el seu partit Plataforma Vigatana, partit amb el qual va tornar a ser escollit regidor a Vic a les eleccions del 2015⁶³. PxC cau a les eleccions del 2015 no només a Vic, sinó també a la majoria de municipis on havia obtingut representació. A Catalunya passa de 67 a 8 regidors, amb presència només a El Vendrell, Mataró, Salt, Amposta i Sant Miquel de Fluvià.

En l'actualitat, PxC s'ha convertit en un partit d'extrema dreta residual i els seus antics dirigents es redefineixen en nous partits. PxC ha entrat en confluència amb altres partits a la marca Respeto, presentada anteriorment. Josep Anglada, exlíder de la formació, està construint un nou partit d'àmbit espanyol, el Frente Nacional Identitario, amb una divisió a Catalunya, el Front Nacional Identitari Català. Aquest pretén ocupar l'espai perdut per PxC i està creant estructures en l'àmbit municipal tot i que no preveu presentar-se a eleccions els pròxims anys⁶⁴.

3.3 Les polítiques d'extrema dreta en la dreta tradicional. El cas del PP a Badalona

En l'àmbit dels Països Catalans, un bon exemple de com l'extrema dreta marca l'agenda dels partits tradicionals és el cas del PP i la política portada a terme a Badalona i altres ciutats. En aquest punt parlarem de la relació dels potencials votants d'extrema dreta amb el PP en general, i del cas de Badalona en particular, on García Albiol va guanyar l'alcaldia el 2011 amb una campanya centrada en la immigració i l'estigmatització d'aquesta.

62 VILARDELL, «Plataforma per Catalunya es desploma i passa de 67 a 8 regidors».

63 A les eleccions de 2015 Plataforma Vigatana va obtenir un regidor i PxC es va quedar sense representació. A les eleccions de 2011 havien obtingut 5 regidors i eren segona força.

64 REXACH, «Josep Anglada, de la porta del parlament a la residualitat política».

Mentre que en un estudi de Sergi Pardos veiem com la majoria del vot a PxC prové de l'abstenció o d'antics votants del PSC, les dades del CIS ens diuen que un 80% dels ciutadans que es consideren d'extrema dreta voten el PP⁶⁵. Així, veiem com és aquest segon partit el que aglutina un percentatge més alt de votants d'extrema dreta a Catalunya. A l'Estat espanyol, la mitjana és tres vegades menor i la mitjana de votants d'extrema dreta espanyols que diuen ser abstencionista, major⁶⁶. Això fa que els partits d'extrema dreta tinguin poques possibilitats d'èxit, ja que els seus potencials votants són absorbits pel PP.

En alguns municipis, el PP ha portat a terme una campanya especialment dura i hostil contra la immigració. El PP a Badalona és un dels exemples més clars, recents i propers d'aquest fet. El febrer de 2007 es va portar a terme una manifestació de veïns nadius contra el suposat incivisme dels romanesos amb la presència de García Albiol. Això li va permetre monopolitzar el conflicte i relacionar l'incivisme amb la immigració en general i amb els ciutadans romanesos d'ètnia gitana en particular com a eina central de la seva campanya. A partir d'aquest primer conflicte, es van desencadenar accions xenòfobes per qualsevol conflicte veïnal relacionat amb la població nouvinguda. Així mateix, quan tenia lloc algun incident o acte de vandalisme d'autors desconeguts, Albiol mirava sistemàticament de magnificar-lo i atribuir-lo als gitanos romanesos, que va arribar a qualificar de «plaga». D'aquesta manera s'induí a l'enfrontament veïnal entre comunitats⁶⁷.

La campanya electoral a Badalona va ser molt polèmica, amb diverses manifestacions contra el col·lectiu de romanesos i el repartiment d'uns fulletons que vinculaven els gitanos romanesos amb la delinqüència per part de García Albiol i la llavors líder del partit a Catalunya, Alicia Sánchez Camacho. Tota aquesta campanya dona com a resultat la victòria del PP a Badalona a les eleccions municipals del 2011. És la primera vegada que, en el conjunt de

65 PARDOS-PRADO, «Immigración y comportamiento electoral: Cataluña desde una perspectiva comparada».

66 EL PATI DESCOBERT, *op. cit.*

67 SHEHU, *op. cit.*

l'Estat espanyol i en democràcia, el racisme arriba al poder⁶⁸. Malgrat guanyar les eleccions, al final del seu mandat no va poder complir amb la majoria de les seves promeses de reduir la immigració –que es va mantenir estable– ni de prioritzar les ajudes a la població no immigrada –promesa electoral que va en contra del marc legal espanyol–, tot i que va crear la percepció que sí que ho complia⁶⁹. A les eleccions municipals de 2015 García Albiol es va tornar a presentar, aquest cop sota el lema «Netegem Badalona», que remet a la retòrica nazi⁷⁰. En aquestes darreres eleccions el PP va pujar dels 26.920 als 30.559 vots, però va perdre un regidor i va quedar-se amb 10. Un pacte de la resta de forces amb representació –menys el regidor de C's–, va fer que García Albiol perdés l'alcaldia, ara a mans de Maria Dolors Sabater del partit Guanyem Badalona en Comú.

El PP també va fer servir el discurs antiimmigració durant la campanya per capitalitzar el vot de PxC, vinculant immigració amb delinqüència i incivisme. És el cas de Rubí, on el PP va utilitzar el lema de PxC «Primer els de casa», o el d'altres ciutats del cinturó metropolità com l'Hospitalet de Llobregat o el Prat de Llobregat⁷¹.

En resum, el que es desprèn de l'anàlisi de l'extrema dreta als Països Catalans són diverses diferències però també algunes similituds amb l'extrema dreta europea. D'una banda ens trobem com el seu principal exponent a Catalunya, PxC, també ha vist molt minvada la seva força a causa de desavinences internes. Josep Anglada va ser apartat de la direcció del partit igual que Jean Marie Le Pen va perdre el poder al FN francès. A més a més, igual que en altres països Europeus, l'agenda política de l'extrema dreta acaba sent posada a la pràctica també per partits tradicionals. Un clar exemple d'això és la política portada a terme pel PP a ciutats com Badalona. A banda, però, trobem també fets diferencials entre l'un i els altres ja que d'una banda la força

68 *Ibid.*

69 *Ibid.*

70 *Ibid.*

71 PUENTE, «El PP catalán vuelve a atizar el discurso antiinmigración en su campaña para las municipales».

dels partits d'extrema dreta a Europa és molt major que la que tenen als Països Catalans, on malgrat haver-hi molts grupuscles filofeixistes, la seva força política és residual. Lligat a aquesta diferència veiem també com, mentre l'extrema dreta a Europa es centra en el discurs antiimmigració, a casa nostra el que caracteritza principalment aquests grups és l'anticatalanisme.

4. RECURSOS PER FRENAR L'EXTREMA DRETA

Un cop feta la diagnosi de quina és la situació de l'extrema dreta en el si dels diferents països de la UE, de la seva presència al PE i als Països Catalans, i de com l'extrema dreta influencia l'agenda política dels partits tradicionals, passem ara a presentar alguns recursos implementats fins a dia d'avui per tal de frenar el creixement d'aquests partits.

Tenint en compte que la gran majoria de partits d'extrema dreta que tenen una representació significativa a la UE tenen com a eix principal el discurs antiimmigració i antiislàmic, un dels punts claus per a reduir el seu èxit electoral, i minimitzar la seva incidència en l'agenda pública dels partits tradicionals, és fer front a aquests discursos. Presentem en aquest punt dos tipus de mecanismes que es poden desenvolupar per tal d'evitar aquest creixement: desarticlar o limitar la incidència del propi partit o la seva militància, o convèncer els seus votants que no ho segueixin sent.

4.1 Les xarxes antirumors i el principal argumentari per combatre els estereotips vers la immigració

En l'àmbit català s'ha implementat a moltes ciutats el mecanisme dels antirumors, que té com a objectiu combatre els rumors i estereotips sobre la diversitat cultural. Una de les primeres iniciatives antirumors al nostre territori va ser la de Barcelona que, dins el Pla BCN Interculturalitat del 2010 va presentar la Xarxa BCN Antirumors. El Pla s'emmarca en un context d'augment notable de la diversitat sociocultural de la ciutat. En la primera diagnosi es detecten 12 temes o rumors principals que la societat barcelonina té vers les persones immigrades de la ciutat⁷²:

- Arribada d'immigrants. «Ens estan envaint».
- Sistema de benestar. «Es queden amb les ajudes socials».
- Impostos. «No paguen impostos».
- Comerç. «Reben ajudes per obrir comerços i no els inspeccionen».
- Sistema Sanitari. «Abusen dels serveis sanitaris i col·lapsen les urgències».
- Identitat. «Estem perdent la nostra identitat».
- Convivència i Civisme. «No coneixen les normes, son incívics».
- Habitatge. «Viuen apinyats i baixen el nivell dels pisos».
- Sistema educatiu. «Baixen el nivell de les escoles».
- Espai Públic. «Sobre-ocupen i fan un mal ús de l'espai públic».
- Treball i formació. «No tenen formació. Ens treuen els llocs de treball».
- Integració. «Són una càrrega i no es volen integrar».

Actualment la Xarxa BCN Antirumors consta de 500 membres de diverses procedències, des d'entitats que treballen amb la integració dels immigrants fins a d'altres que treballen altres aspectes com la comunicació. El manual de la Xarxa està en constant evolució, ja que, segons el context de cada moment, els principals rumors o estereotips vers la immigració poden variar.

72 ANTIRUMORES, «Estrategia antirumores para prevenir el racismo».

En un context com l'actual, d'augment substancial de l'arribada de persones refugiades, és molt important trencar amb els rumors i estereotips contra aquest col·lectiu.

El programa de la Xarxa BCN Antirumors es destina a dos tipus d'agents: els ciutadans susceptibles amb la situació, que poden esdevenir agents antirumors, i els ciutadans susceptibles de creure aquests rumors. A més, s'hi inclou una perspectiva bidireccional, ja que en algunes circumstàncies també és necessari fer front a certs estereotips i rumors que els immigrants tenen vers la població autòctona.

Actualment està en marxa el pla d'acció de la Xarxa BCN Antirumors per al període 2016-2020 que inclou l'avaluació del pla d'acció anterior i noves propostes d'actuacions en les diverses dimensions –equitat, reconeixement de la diversitat, interacció positiva, sentiment de pertinença i participació diversa– a través del treball participatiu amb les entitats i la ciutadania.

A partir de l'experiència de Barcelona, molts altres pobles i ciutats dels Països Catalans han dut a terme programes antirumors als seus municipis –Sabadell, Montcada i Reixac, Lleida i Castelló de la Plana entre d'altres.

Altres entitats també han dut a terme tasques semblants a les dels antirumors, amb el repartiment de fulletons recollint les principals dades que contradiuen els estereotips contra la immigració. Un bon exemple d'aquesta activitat és l'organització Unitat Contra el Feixisme i el Racisme (UCFR) que, a la ciutat de Vic el 2015, van fer unes tovalles de paper antirumors que van repartir per diversos establiments de la ciutat, o els fulletons antirumors vers els refugiats que, arran de l'arribada de refugiats a les costes de Grècia i Itàlia, han començat a repartir⁷³.

Tal com detecten totes les xarxes antirumors, hi ha una sèrie de rumors o estereotips més habituals que les diverses entitats o organitzacions que treballen amb immigració i interculturalitat s'han dedicat a contrastar. A tall d'exemple, vegem quins són els antirumors més rellevants en l'actualitat:

73 Informació extreta de la web i xarxes socials de Unitat Contra el Feixisme i el Racisme a Osona.

Mercat laboral. Ens treuen la feina?

Si mirem el percentatge de població activa, veiem com la crisi ha afectat més a les persones immigrades que als autòctons. Segons dades de l'Enquesta de Població Activa pel primer trimestre del 2016, la taxa d'atur de les persones amb nacionalitat espanyola a Catalunya és del 15,5%. Per contra, la població estrangera presenta una taxa d'atur de més del doble, un 30,63% que, desagregada per procedència ens diu que els ciutadans estrangers de fora de la UE presenten una taxa d'atur del 34,80% a Catalunya. A més a més, hem de tenir en compte que en molts casos els seus nivells de formació en temes com els idiomes, essencials pel turisme, són molt superiors als nostres i, per tant, s'adapten millor a les necessitats en certs aspectes del mercat de treball⁷⁴.

Per altra banda, tenint en compte les taxes de fecunditat i l'envelliment de la població a tota Europa, la immigració ens podria ajudar a frenar aquest envelliment i a fer més sostenibles els nostres sistemes de pensions, ja que els immigrants que acostumen a arribar a Europa són, principalment, joves⁷⁵.

Pel que fa al fals rumor que els immigrants que obren negocis, ho fan saltant-se la normativa i amb ajudes públiques addicionals, cal tenir en compte que no hi ha ajudes específiques pels comerciants de nacionalitat estrangera. De fet, un 89% dels immigrants propietaris de comerços, no tenen coneixements sobre les ajudes a les quals tenen dret⁷⁶ i la població autòctona desconeix en gran mesura que els comerços d'alimentació de menys de 150m² poden obrir cada dia excepte festius de tancament obligatori sense limitació d'horari⁷⁷.

Allau d'immigrants. Ens estan envaint?

Per què no es queden als seus països veïns?

Si comparem l'arribada d'immigrants amb la població total del país, veurem com aquesta afirmació resulta esbiaixada. La por o estranyesa a allò desco-

74 RODRÍGUEZ-PINA, «Datos que desmontan los falsos mitos y leyendas sobre la inmigración».

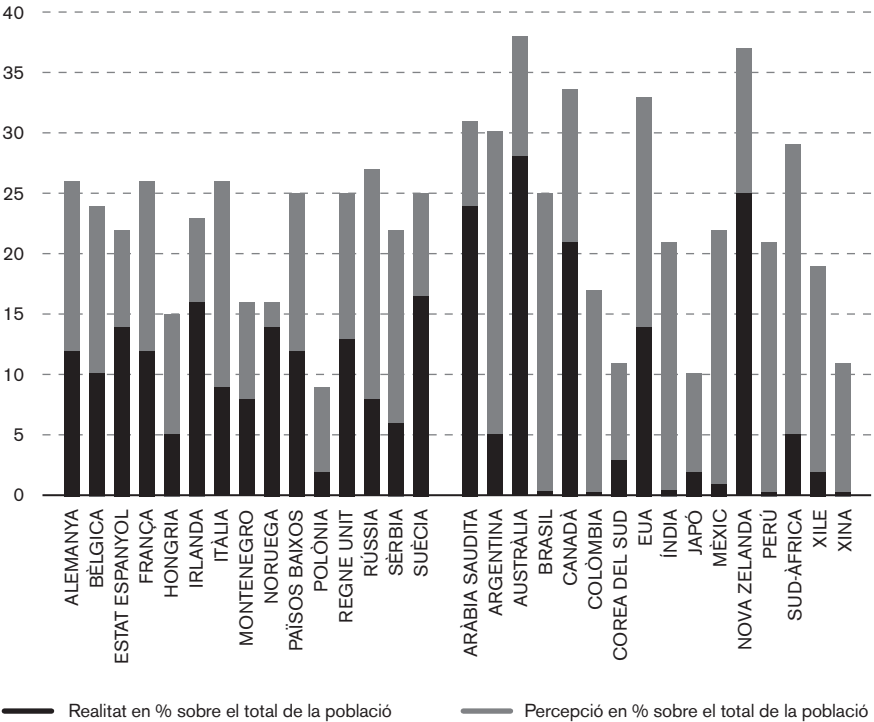
75 GAZENGEL, «La inmigración acude al rescate demográfico».

76 CANAL, Mercè, *et. al.*, «La immigració i el comerç a Catalunya. El Pla d'assessorament comercial i lingüístic a comerços d'immigrants».

77 MIGRASTUDIUM, «Desmontar rumores y estereotipos sobre diversidad cultural».

negut, com veiem al gràfic 2 ens fa percebre que la immigració suposa un percentatge molt major del que realment és a tots els països de la UE. De fet, en alguns països com l'Estat espanyol, el nombre d'immigrants ha disminuït i no ha augmentat arran de la crisi econòmica⁷⁸.

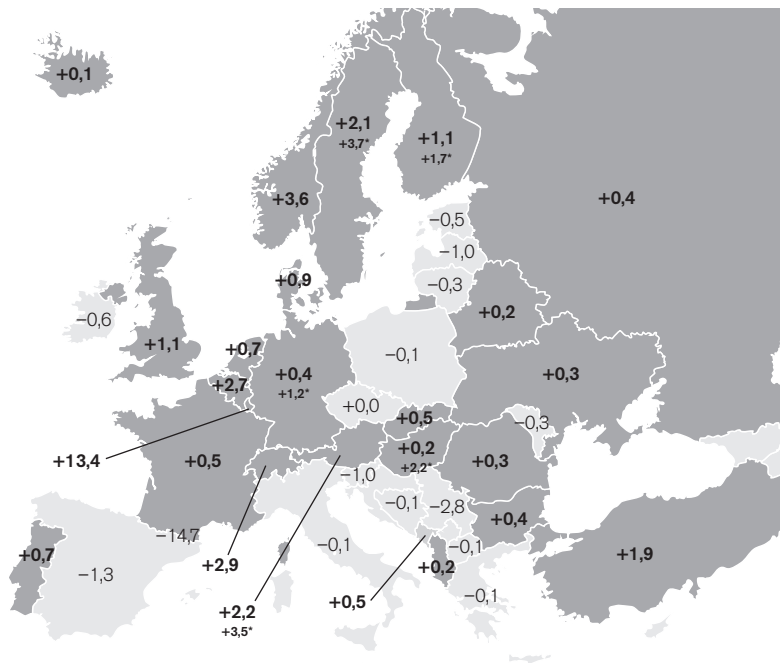
Gràfic 2. Realitats i percepcions de la immigració



Font: Elsalmnoncontracorriente.es a partir de l'estudi «Perils of Perception» de Isos MORI, 2015.

78 Eurostat.

Gràfic 3. Canvi de la població immigrada entre 2010 i 2015



Nota: Els valors marcats amb asterisc inclouen les peticions d'asil fetes entre gener de 2015 i juny de 2016, als països més afectats.

Font: Jakub Marian.

Darrerament, a aquest estereotip erroni s'hi ha afegit la percepció que tots els refugiats de països pobres en guerra, són a les portes d'Europa. Aquesta dada també és errònia ja que la majoria dels refugiats que fugen per motius bèl·lics o de violència ho fan a països veïns, també pobres, o fins i tot a altres zones del seu mateix Estat. Amb dades del Migration Policy Institute del 2015, disponibles la taula 5, veiem com el primer estat europeu al rànquing de països receptors és França, en divuitena posició del rànquing mundial. El primer estat receptor és Jordània amb més de dos milions i mig de refugiats.

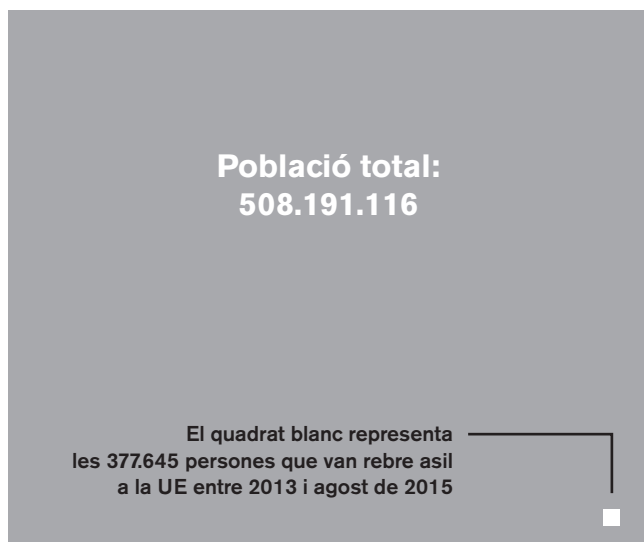
Taula 5. Països de destí de refugiats
(xifres absolutes i % de la població refugiada)

País de destí	Nombre de refugiats	% sobre el total de població	País de destí	Nombre de refugiats	% sobre el total de població
Jordània	2.751.000	36,2	Iraq	271.000	0,7
Territoris Palestins	2.051.000	43,9	Camerun	264.000	1,1
Liban	1.617.000	27,6	EUA	264.000	0,1
Paquistàn	1.610.000	0,9	Egipte	262.000	0,3
Turquia	1.587.000	2,0	França	252.000	0,4
Iran	982.000	1,2	Iemen	241.000	0,9
Síria	713.000	3,9	Sudan del Sud	241.000	2,0
Etiòpia	660.000	0,7	Rússia	236.000	0,2
Kènia	551.000	1,2	Bangladesh	233.000	0,1
Txad	455.000	3,2	Alemanya	217.000	0,3
Uganda	358.000	0,9	Sudan	205.000	0,5
Xina	301.000	0,0	Veneçuela	205.000	0,7
Afganistan	301.000	0,9			

Font: Migration Policy Institute, 2015.

Els refugiats de 2013 a 2015 són doncs un percentatge molt petit del total de població de la UE.

Gràfic 4. Població de la UE i refugiats



Font: Elconfidencial.com.

Seguretat. Són un risc per la nostra seguretat?

Els darrers temps, l'estratègia antiimmigració pròpia de l'extrema dreta, però també usada per partits tradicionals, és vincular l'arribada de refugiats i immigrants amb el terrorisme jihadista. En molts casos els refugiats fugen dels seus països justament per por al terror que els jihadistes causen, i en molta més mesura, als seus llocs d'origen. Cal identificar els refugiats com a aliats, que tenen por del mateix que nosaltres, i no com els nostres enemics. És important saber diferenciar islam i jihadisme ja que la gran majoria de població musulmana, com els occidentals, creu que el jihadisme és una amenaça⁷⁹.

Pel que fa als rumors que asseguren que les persones immigrades i refugiades són un perill per a la nostra seguretat perquè augmenten els índex de

79 PEW GLOBAL, «Concerns about Islamic Extremism on the Rise in Middle East».

criminalitat i el vandalisme, hi ha estudis empírics que demostren que no existeix una correlació entre migració i criminalitat⁸⁰. El problema d'algunes estadístiques és que barregen delictes amb simples faltes administratives com ara no tenir documentació o entrar al país de manera irregular. Segons els investigadors Alonso-Borrego, Garoupa i Vázquez «el nombre de delictes per habitant en cada lloc i any i, entre les variables rellevants, la proporció d'immigrants segons el seu origen i característiques [...] la immigració no ha causat un augment de la delinqüència a l'Estat espanyol»⁸¹.

Efecte crida

Ha quedat demostrat que endurir les condicions d'arribada per a les persones immigrades i refugiades no les desmotiva a venir sinó que busquen rutes alternatives o bé, a falta de rutes segures, arriben a la seva vida per fugir de la misèria i la guerra. Clar exemple d'això és el canvi de rutes arran de l'acord entre la UE i Turquia. Des de llavors el nombre de persones arribades a les costes gregues s'ha reduït però ha augmentat el nombre d'arribades a la costa italiana des de Líbia, una ruta molt més perillosa⁸².

Segons el comissari europeu Pierre Moscovici, l'arribada d'immigrants augmentarà el PIB de la Unió entre un 0,2% i un 0,3% al 2017⁸³.

Identitat. Perdem la nostra identitat cultural cristiana?

L'Estat espanyol, així com bona part dels Estats europeus, és un estat laic i aconfessional que aposta en la seva legislació pel respecte a totes les confessions religioses i la no discriminació per sexe, raça o religió entre d'altres. No obstant, la extrema dreta utilitza la religió per a enfrontar comunitats, pel que és essencial demostrar que un rumor així també és fals.

80 ALONSO-BORREGO, GAROUPA i VÁZQUEZ, «Does Immigration Cause Crime? Evidence from Spain».

81 *Ibid.*

82 «La llegada de refugiados se duplica en Italia y baja a la mitad en Grecia».

83 RODRÍGUEZ-PINA, «Datos que desmontan los falsos mitos y leyendas sobre la inmigración».

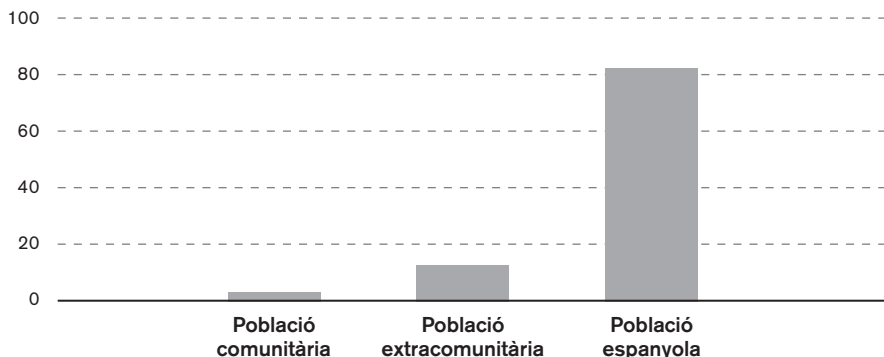
Tenint en compte el percentatge real d'immigració dels diferents Estats Membres i que bona part d'aquesta immigració és també de religió catòlica, la pèrdua d'una identitat cultural cristiana sembla poc probable a mitjà termini.

De fet, del total d'immigrants, només una part no tenen com a religió la catòlica. En molts casos també es pensa que la majoria d'immigrants són musulmans. A l'Estat espanyol, per exemple, només un 3,6% de la població és musulmana i el percentatge d'immigració total és del 12,7%. Així, com passa amb la immigració en el seu conjunt, la percepció de la població musulmana a la UE és molt superior al percentatge de població musulmana real⁸⁴.

Ajudes socials. Els immigrants tenen més ajudes que els autòctons?

Segons dades d'Amnistia Internacional, l'impacte de la immigració a l'Estat espanyol – la diferència entre les seves aportacions via impostos i cotitzacions i la despesa en serveis públics i beneficis socials– és positiva en un 0,55% del PIB, és a dir, que aporten més del que reben. A més a més, les dades ens diuen que la població immigrada no utilitza més els serveis socials que els autòctons sinó just el contrari tal com podem veure al gràfic 5.

Gràfic 5. Usuaris dels serveis socials a l'Estat espanyol



Font: Stop Rumores.

84 ARMBRACHT, «Europe's misconceptions about its Muslim population».

Pel que fa a la sanitat pública, aquesta es paga a través d'impostos indirectes com l'IVA o l'IRPF. Per tant, tots els immigrants que viuen a Catalunya i a l'Estat espanyol, contribueixen en major o menor mesura a finançar-la. Malgrat això, l'1 de setembre de 2012 va entrar en vigor el Reial Decret 16/2012 que exclou els immigrants irregulars de la sanitat pública, trencant així el principi d'universalitat, i que s'ha aplicat de manera diversa a les Comunitats Autònomes. A Catalunya, el Departament de Salut va ampliar el 2015 la cobertura sanitària a tots els immigrants, permetent que, amb tres mesos d'empadronament, puguin accedir a la cartera bàsica de serveis i en el cas d'urgències quedin atesos immediatament sigui quina sigui la seva situació legal⁸⁵.

Hi ha estudis que confirmen que les persones immigrades fan un ús menor de la sanitat pública que les persones autòctones. Segons un informe de la Societat Espanyola de Medicina de Família i Comunitària del 2008, les persones immigrants, representant el 10% de la població resident a l'Estat espanyol, només eren el 5% dels pacients en atenció primària⁸⁶. Per la seva banda, un estudi de l'Hospital de Sant Pau, conclou que la població estrangera visita les urgències del seu hospital en la mateixa mesura que ho fa la població autòctona⁸⁷.

Educació. Baixen el nivell educatiu de les nostres escoles?

A l'Estat espanyol, l'alumnat de població estrangera suposa un 9% de l'alumnat total i només un 1% dels centres tenen una ràtio de més del 30% d'alumnat estranger. En qualsevol cas, els estudis confirmen que el fracàs escolar afecta l'alumnat segons l'estatus socioeconòmic i nivell educatiu dels pares, i no per origen de l'infant⁸⁸.

A banda, el percentatge d'immigrants en una escola no determina el seu èxit educatiu, que depèn en major mesura del sistema educatiu. A tall d'exemple: Al col·legi Santa Cruz de Mislata, a València, el 60% dels alumnes són

85 «Salut amplia la cobertura sanitària als immigrants irregulars».

86 MÉDICOS DEL MUNDO, «Historias de exclusión, historias de compromiso».

87 XARXA BARCELONA ANTIRUMORS, «Aturem els rumors que justifiquen l'exclusió en Sanitat».

88 ANDALUCIA ACOGE, «Stop rumores».

immigrants. A partir d'un programa de tutorització entre infants nouvinguts i infants ja establerts al centre, el 2009 van ser el centre amb millors notes a les proves de matemàtiques i llengua de la seva subcomunitat⁸⁹.

4.2 Altres pràctiques per frenar l'extrema dreta

A banda de l'estratègia dels antirumors, dirigida a convèncer els votants o potencials votants d'extrema dreta perquè canviïn el seu vot, hi ha altres estratègies més centrades en debilitar els partits i la militància activa d'extrema dreta.

A continuació detallarem dues experiències interessants en aquest àmbit, no només pel seu èxit, sinó també pel seu caràcter innovador. Es tracta de dos programes alemanys de reinserció d'exmilitants d'organitzacions d'extrema dreta nazis i de l'estratègia duta a terme pel govern de l'Ajuntament de Vic durant el període 2011-2015.

4.2.1 Programes per desradicalitzar militants d'extrema dreta a Alemanya

A Alemanya diverses iniciatives s'han encarregat de frenar l'extrema dreta mitjançant la reinserció a la societat de militants de partits ultradretans que volien abandonar aquestes posicions.

Exit Deutschland va néixer el 2000, com un programa de la Fundació Amadeu Antonio, el Centre per la Cultura Democràtica i el moviment «Coratge contra la violència neonazi» per ajudar a aquells qui ho vulguin a desvincular-se de l'escena neo-nazi⁹⁰. Des de llavors ja han ajudat a més de 600 exmilitants d'organitzacions d'extrema dreta. Recentment també han centrat els seus esforços no només a lluitar contra l'extremisme de dretes sinó també contra l'islamisme radical.

89 LA SEXTA, «Los falsos mitos más extendidos en España sobre los inmigrantes».

90 ORTIZ, «Exit Deutschland: la organización que ayuda a los nazis alemanes a dejar de serlo».

La seva tasca es caracteritza pel desenvolupament de programes innovadors i campanyes creatives per a la desradicalització ideològica. Una d'elles, «nazis contra els nazis» va fer servir una manifestació ultra que cada 15 de novembre recorria la ciutat de Wunsiedel per finançar el seu projecte. Per cada metre recorregut pels manifestants, el programa EXIT rebia 10 euros donats per ciutadans i empreses d'aquesta localitat⁹¹. Una altra de les seves campanyes va ser la venda de samarretes en un festival de música nazi amb el lema ultra *Harcare Rebellen. National Frei*. Un cop els assistents al concert arribaven a casa i rentaven les seves samarretes apareixia un nou lema, «Si la teva camiseta pot, tu també. Podem ajudar-te a lliurar-te de l'extremisme». Amb aquesta iniciativa el nombre de neonazis decidits a deixar l'extrema dreta es va triplicar⁹².

El 2009 es va crear també el programa *Exit to Enter*⁹³ que agrupava diferents organitzacions que lluitaven contra l'extrema dreta i la radicalització, finançat pel Ministeri Federal de Treball i Afers Socials i el Fons Social Europeu. Aquest programa es va dur a terme del 2009 al 2014, un any més del previst gràcies al seu èxit. Consistia en l'acompanyament a aquells individus que volien abandonar la seva militància a l'extrem dreta, oferint-los suport a aquest abandonament, i en alguns casos, facilitant una nova identitat en alguna altra zona d'Alemanya, ajudant-los a reincorporar-se al mercat de treball i facilitant-los un nou cercle d'amistats lluny de l'extremisme radical.

Les organitzacions participants en aquest programa destaquen que, per fer-se efectiu, cal una detecció i atenció individualitzada, ja que hi ha gent de totes les procedències, situacions econòmiques i nivells educatius que s'han unit a l'extrema dreta sota l'ideari comú de l'hostilitat vers la democràcia i el respecte pels drets humans⁹⁴.

91 CRESCI, «German town tricks neo-Nazis into raising thousands of euros for anti-extremist charity».

92 ORTIZ, «Exit Deutschland: la organización que ayuda a los nazis alemanes a dejar de serlo».

93 BOUMAIZA, «labor-Market Oriented Exit-Support Work to Combat Right-Wing Extremism: the XENOS special program "Exit to Enter" (Ausstieg zum Einstieg)».

94 BRENNER, «How to leave the neo-nazis in two easy lessons- and one hard one».

Un cop finalitzat aquest projecte, *Exit to Enter* s'ha redefinit com a Grup de Treball Federal⁹⁵ on hi treballen diferents organitzacions del país, finançada pel Ministeri Federal de Família, Tercera Edat, Dones i Joventut d'Alemanya. Igual que el programa *Exit Deutschland*, aquest ha ampliat el seu camp d'acció per combatre també el radicalisme islàmic.

Arran d'aquestes experiències i de l'èxit que van tenir per ajudar a aquells qui volien desvincular-se de l'extrema dreta i el radicalisme neonazi a Alemanya, el 2015 va començar un projecte europeu d'intercanvi de bones pràctiques anomenat *Fair Skills*⁹⁶. Aquest està integrat per quatre països de la UE: Alemanya, República Txeca, Hongria i Eslovàquia i té l'objectiu de dur a terme una tasca tant preventiva com de desradicalització dels joves que tenen risc d'allunyar-se del seu entorn educatiu i social a través de la promoció de la no violència i els valors comunitaris.

4.2.2 El cas de Vic. Com frenar Plataforma per Catalunya al seu bressol

Com ja hem explicat amb més detall anteriorment, PxC ha estat el partit d'extrema dreta que més èxits electorals ha obtingut els darrers temps a Catalunya, malgrat quedar-se a les portes del Parlament de Catalunya el 2010. Va néixer a Vic a mans de Josep Anglada, que abans ja havia fundat Plataforma Vigatana. A les eleccions municipals del 2011 va aconseguir cinc representants, sent així la segona força més votada i erigint-se com a cap de l'oposició. El govern per a la legislatura 2011-2015 va ser format pels vuit regidors de CiU i dos d'ERC⁹⁷.

95 «Bundesarbeitsgemeinschaft "Ausstieg zum Einstieg"».

96 COMISSIÓ EUROPEA, «Fair Skills – youth cultural peer training».

97 El govern d'aquesta legislatura no arribà a la majoria absoluta i en aquest context el 2012 va aprovar els pressupostos per el 2013 amb els vots de PxC. Aquests van demanar algunes reduccions del pressupost per destinar els diners a entitats de la ciutat. En aquest context PxC va aprofitar el pacte per fer campanya sobre com el seu partit es preocupava per la ciutadania autòctona de Vic. Arran d'aquest fet ERC a Vic va aprovar que no tornarien a pactar uns pressupostos amb PxC ni donarien suport a cap de les mocions que presentés el partit liderat per Josep Anglada.

El govern de l'Ajuntament de Vic, conscient dels problemes de convivència a certes zones de la ciutat i de l'auge de l'extrema dreta va desenvolupar en la darrera legislatura –2011-2015– un conjunt d'accions per reduir la conflictivitat veïnal i els rumors o estereotips vers la població immigrada a Vic.

Així, el govern va reestructurar el seu organigrama per crear la regidoria de Convivència i Seguretat, agrupant d'aquesta manera les àrees de civisme, mediació, educadors de carrer i Guàrdia Urbana (GU). Es va adaptar el cos de la GU cap a una policia de proximitat, per tal d'afavorir l'actuació transversal i coordinada en aquestes àrees amb la finalitat de treballar per a la millora de convivència a la ciutat de Vic.

En aquest sentit es van ubicar tots aquests serveis a les dependències de la comissaria de la GU, es va crear una pàgina web per difondre la carta de serveis de la regidoria⁹⁸ i es va crear el Consell de Convivència i Seguretat, com un òrgan de participació ciutadana de la regidoria⁹⁹.

Els eixos i objectius d'aquesta regidoria eren principalment:

- Coordinació i transversalitat.
- Retorn d'informació intern i extern.
- Tolerància zero amb l'incivisme.
- Proximitat i transparència.

Per afavorir aquesta proximitat es va desplegar un model policial format per deu agents de proximitat i un comandament coordinador per cobrir tots els sectors de la ciutat. A més a més, els agents cívics, que fins llavors no havien tingut visibilitat a la ciutat, es van uniformitzar –amb una armilla vermella i blanca– i es van desplegar dues rutes cíviques pels diferents barris amb comunicació directa amb la GU. Així mateix, la regidoria va dur a terme una recollida

98 AJUNTAMENT DE VIC, «Convivència i Seguretat».

99 El Consell de Convivència i Seguretat de Vic estava format per: tres responsables de cadascun dels serveis de la Regidoria, associacions de comerciants, associacions de veïns, sindicats, cossos de seguretat, grups polítics, escoles, associacions d'immigrants, Banc d'Aliments, Universitat de Vic i fins a cinc ciutadans anònims residents a la ciutat.

detallada de tots els incidents ocorreguts els mesos anteriors, classificant en un mapa les incidències més comunes per zones de la ciutat que els permeté detectar quines accions concretes calia desenvolupar a cada espai¹⁰⁰.

El servei de mediació es va centrar, per la seva banda, a l'acompanyament en la gestió de les comunitats de propietaris sense administrador, ja que l'impagament de quotes comunitàries era un dels factors que més conflictivitat veïnal provocava. A més a més, s'instaurà un mecanisme reparador i no sancionador en casos d'incivisme no reincident per tal d'estimular la corresponsabilitat social i es creà una Oficina d'Intermediació Hipotecària.

Les actuacions principals dutes a terme per millorar la convivència a la ciutat i acabar així amb els rumors vinculats a l'augment de l'extrema dreta a la ciutat són:

- Servei de mediació: El servei de mediació, implementat el 2009, va fer un balanç dels dos anys de feina i va observar un increment de casos veïnals i en especial de gestió de les comunitats de propietaris en aspectes com l'impagament de quotes, reglaments de normativa interna... En aquest sentit es van dur a terme actuacions específiques en determinats barris de la ciutat amb més problemàtiques d'aquest tipus. A banda, el servei de mediació gestionava programes de prevenció de la delinqüència en joves i adolescents i l'Oficina d'Intermediació Hipotecària.
- Servei d'Agents Cívics: Els agents cívics tenen l'objectiu de promoció del civisme i la convivència i treballen en xarxa amb el servei de mediació i la GU. Els seus camps d'actuació es centren en la difusió de la normativa, el suport a les comunitats de propietaris en la difusió de les normatives, la gestió de les queixes de la ciutadania i, finalment, en la tasca educativa/preventiva per generar noves dinàmiques de convivència entre la ciutadania. En aquest sentit des de la Regidoria s'edità una nova auca amb dibuixos que reflectia, per un costat els hàbits i conductes de bones pràctiques i per l'altre hàbits i conductes de pràctiques a eradicar,

100 Mapa de recursos disponible al web de la Regidoria de Convivència i Seguretat de Vic.

en referència a l'ordenança municipal de convivència i via pública. Els agents cívics en van fer la difusió a través d'un contacte directe amb la ciutadania per recollir i resoldre les seves demandes relacionades amb el civisme i la convivència.

- Projecte «Explica't»: En relació amb la tasca dels agents cívics, i resultat d'aquesta, l'Ajuntament de Vic desenvolupà un projecte específic amb la voluntat de trencar prejudicis i estereotips, sobretot relacionats amb la població immigrada mitjançant el boca-orella.

Des de la regidoria aposten per un model d'antirumors diferent de l'implementat en altres ciutats de Catalunya, fent autocrítica quant a la gestió de l'arribada de la immigració. En aquest sentit es considera que la gran arribada de nouvinguts i la seva concentració en alguns barris ha generat unes disfuncions de convivència que no sempre han estat ateses i que han generat una rumorologia que l'extrema dreta ha aprofitat per al seu discurs.

Parteixen de la base que davant de certes problemàtiques o preguntes de la ciutadania, a vegades des de l'Administració no se sap donar una resposta clara. Quan aquesta ambigüitat o incertesa és important pels interessos de l'afectat, estem donant importància al rumor. En aquest sentit es reconeix que s'ha desatès la ciutadania en la resolució d'aquestes incerteses o d'aquests petits conflictes, que han generat un efecte bola de neu.

En aquest context, i vinculat a la tasca dels agents cívics i dels mediadors, facilitant que aquestes problemàtiques convivencials arribin a un punt d'entesa, s'ha implantat el projecte de gestió de la rumorologia a Vic. Aquest no es basa en el desmentiment directe de rumors, sinó en explicar experiències personals viscudes per persones anònimes que han vist corregida o solucionada la seva problemàtica veïnal o social, combatent així l'estereotip o rumor. Els ciutadans i ciutadanes que haguessin estat susceptibles de ser emissors i/o receptors de rumors, passen a ser agents antirumors o voluntaris cívics, neutralitzant-los a partir de les experiències pròpies positives.

El resultat d'aquestes actuacions per part de la Regidoria de Convivència i Seguretat, van ser valorats positivament pel mateix regidor, que assegura que

els conflictes veïnals van millorar en un 85% dels casos. Això, sumat a l'acció dels voluntaris cívics i de la tasca d'organitzacions com UCFR, van ser un dels factors claus per la caiguda electoral de PxC a les següents eleccions municipals. UCFR, a banda de desenvolupar també una tasca d'antirumors més convencional, es van centrar en destapar el passat i vida privada polèmica¹⁰¹ del líder de PxC Josep Anglada, i a fer pressió a les forces polítiques de la ciutat perquè actuessin de manera bel·ligerant contra aquest partit. La tasca d'UCFR es va desenvolupar de manera independent a la duta a terme per la regidoria de Convivència i Seguretat, ja que uns i altres discrepaven en certa mesura en quin havia de ser el mecanisme per frenar PxC a Vic. Finalment, però, les accions d'ambdues bandes es van complementar.

La tasca de l'Ajuntament de Vic en la gestió dels conflictes veïnals, sumada a l'acció de UCFR i a la desarticulació de PxC a Vic, que es va desvincular de Josep Anglada i a les eleccions del 2015 es va presentar sota tres sigles diferents –PxC, Plataforma Vigatana amb Josep Anglada com a cap de llista i Som Catalans– va fer que es reduís el seu electorat passant dels 2.993 vots el 2011 a un total de 998 vots per les tres candidatures el 2015, obtenint només un representant Plataforma Vigatana amb 836 vots.

4.2.3 Altres casos

Existeixen també d'altres estratègies o experiències que han tingut més o menys rellevància els darrers anys. Una d'elles ha estat l'ús del «cordó sanitari» per frenar l'extrema dreta que s'ha emprat en diferents països. Aquesta tècnica es basa en la formació de govern de coalició o coalició electoral de grups polítics de diferent ideologia per impedir que un tercer partit –en aquest cas l'extrema dreta– accedeixi al poder. Si bé és una estratègia molt popular, alguns experts en extrema dreta, com Xavier Casals, argumenten que aquesta

101 El fet de que hagués estat membre de l'Alianza Nacional i que hagués estat acusat pel seu propi fill de maltractaments són dos fets que part de la població que veia amb simpatia Josep Anglada no coneixia. «El fiscal pretén que Josep Anglada no pugui anar ni a casa ni a l'Ajuntament de Vic».

estratègia pot tenir costos molt elevats als partits que el practiquen sense que els beneficis polítics de reducció de l'extrema dreta siguin clars. Casals, citant a Perrineau assegura que «no n'hi ha prou amb l'estratègia del cordó sanitari per convèncer el seu electorat sinó que cal entrar al debat polític i a les propostes que aquests presenten».¹⁰² A tall d'exemple veiem com en els casos del FN a França i el VB a Bèlgica, el cordó sanitari va causar l'efecte contrari: a França la creació de fronts republicans –que reunien les forces de dreta i esquerra– per frenar el FN va reafirmar el discurs lepenista en visualitzar-se com l'única formació realment alternativa al sistema, frenant el seu auge però també penalitzant la resta de partits. A Bèlgica, el cordó sanitari que impedia que el VB governés a cap municipi no va poder frenar el seu èxit electoral el 2006 quan va obtenir un terç del total de vots a Ambers i bons resultats a la resta del territori, aconseguint també el monopoli de la protesta política¹⁰³.

Una altra pràctica lligada al cordó sanitari, és el «cordó mediàtic» en relació a la no visualització dels partits d'extrema dreta als mitjans. Si bé la no legitimitat dels partits d'extrema dreta a través dels mitjans pot evitar al seu auge al no fer d'expansor del seu discurs, en certes ocasions justament el seu paper als mitjans de comunicació pot ser una de les raons del seu descens. Un exemple d'aquest fet és la presència del BNP britànic al mediàtic programa de la BBC «Question Time» el 2009. Aquesta aparició va ser molt criticada tant a l'àmbit polític com al de la ciutadania, que volien evitar donar veu a l'extrema dreta. El resultat de l'aparició de Nick Griffin va ser el debilitament de la seva figura i malgrat un modest ascens electoral un any després, els seus resultats electorals van començar a decaure en benefici del UKIP¹⁰⁴.

102 CASALS, «El populismo que viene (18): Las limitaciones del "cordón sanitario"»

103 CASALS, *op. cit.*

104 ROBERTS, «Nick Griffin on Question Time: BNP boss squirms as audience laugh».

CONCLUSIONS

L'auge de l'extrema dreta a Europa és una de les principals amenaces per a la cohesió i l'estabilitat de les nostres democràcies. Aquest tipus de partits, vinculats a l'antieuropisme i en algunes ocasions a actituds violentes vers els seus oponents i vers la població immigrada, és un llast per a la UE i els seus valors així com pel respecte pels Drets Humans.

Les primeres pàgines d'aquest informe han estat dedicades a la perspectiva acadèmica sobre l'extrema dreta. D'una banda hem presentat les discussions sobre la nomenclatura emprada per anomenar-la i per definir les seves característiques comunes principals, on destaquen especialment el nativisme i l'etnopluralisme. D'altra banda hem vist com les teories culturalistes de l'auge de l'extrema dreta s'adapten més bé a la realitat dels votants d'extrema dreta actual que les teories economicistes com en un primer moment es podria pensar.

Entrant ja en l'àmbit de diagnosi de la situació actual de l'extrema dreta, hem pogut veure com es concreta la presència de l'extrema dreta a Europa, al PE i als Països Catalans. També hem pogut analitzar un conjunt de bones pràctiques o estratègies per frenar el seu auge, si bé no podem arribar a una solució «màgica» per contenir i revertir el seu avenç, ja que l'extrema dreta i el sistema polític de cada estat són diferents.

En l'àmbit europeu, hem volgut fer èmfasi en alguns dels punts que ens semblen més rellevants pel que fa a l'auge de l'extrema dreta. D'una banda la presència de terrorisme o violència d'extrema dreta que, malgrat que en alguns casos està minimitzada pels mitjans, és present a Europa. De l'altra banda, considerem també preocupant el fet que els partits tradicionals duiguin a terme polítiques d'extrema dreta i antiimmigració, en molts casos a causa de la pressió del discurs ultradretà. Com ja hem pogut veure, és el que Xavier Casals anomena «presència absent». En el cas de França, aquest fet es concreta en les polítiques d'expulsió de la comunitat gitana els anys 2010 i 2013, executades tant pel govern de dreta de Nicolas Sarkozy com pel Partit Socialista Francès. Aquest és un fet especialment preocupant, ja que legitima i normalitza les polítiques antiimmigració situant-les en la normalitat política i no en l'excepcionalitat.

A més, hem fet una anàlisi de la situació dels partits d'extrema dreta als diferents països de la UE, així com del pes que aquests han tingut en les últimes legislatures del PE –2009-2014 i 2014-2019. Pel que fa al PE, si bé no podem determinar exactament quants eurodiputats d'extrema dreta hi ha, a causa de la diversitat de fonts, sí que hem pogut veure com el seu pes relatiu ha augmentat, i com una part significativa dels partits d'extrema dreta es troben fragmentats en diferents grups per desavinences internes. Això fa que la seva unitat de vot sigui molt menor a la de la resta de grups parlamentaris, fet que els resta incidència política malgrat la seva força en nombre d'escons.

Pel que fa als Països Catalans, hem destacat la presència de grups d'extrema dreta que, tot i no tenir una presència electoral destacada –excepte PxC a escala municipal–, són presents al nostre territori, i com la seva pressió pot influir les polítiques dels partits tradicionals. El dos casos analitzats principalment són el creixement de PxC i les polítiques d'extrema dreta dutes a terme pel PP a Badalona els darrers anys.

Finalment, hem presentat una sèrie de casos de bones pràctiques per a frenar l'extrema dreta tant a Europa com als Països Catalans. Primer de tot hem presentat la tasca de les campanyes antirumors, on Barcelona és un dels primers i més destacats referents. En segon terme, hem vist una sèrie de pro-

grames duts a terme a Alemanya per desradicalitzar militants d'extrema dreta que volen abandonar aquest moviment. I en tercer lloc hem vist l'exemple de política de contenció de l'auge de l'extrema dreta a la ciutat de Vic, on PxC era cap de l'oposició. Les polítiques dutes a terme per la Regidoria de Convivència i Seguretat, junt amb l'acció d'UCFR van ser, sota el nostre punt de vista, dos dels factors que van ajudar a que a les següents eleccions municipals l'extrema dreta passés de quasi tres mil vots a obtenir-ne menys de mil.

En conclusió, l'objectiu d'aquest informe ha estat fer una fotografia actual de l'extrema dreta tant a Europa com als Països Catalans, destacant aquells punts que sovint passen més desapercebuts i centrant-nos també en les estratègies per poder frenar el seu auge arreu. D'aquesta anàlisi es desprèn, doncs, que la presència de l'extrema dreta a la UE i tot el que comporta quant a l'exclusió d'una part important de la població europea —la nouvinguda o la població autòctona amb una cultura diferenciada de la dominant— és una amenaça pel respecte pels drets humans i pels valors fundacionals de la UE. Si bé la seva pròpia divisió interna esmorteix la seva capacitat d'acció, el tracte estigmatitzador que algunes vegades tenen els mitjans de comunicació vers la immigració no ajuda a frenar l'augment d'aquest conjunt de partits. Calen, doncs, més iniciatives innovadores com les que hem vist aquí, per tal de frenar l'auge de l'extrema dreta i minimitzar al màxim la seva influència en l'esfera pública.

BIBLIOGRAFIA

ADLER, Katya. «Is Europe lurching to the far right?» [en línia]. A *BBC News*, 28 d'abril del 2016. Disponible a: <www.bbc.com>.

AJUNTAMENT DE BADALONA. «Sessió extraordinària i especial de constitució de la nova Corporació Municipal» [en línia]. Badalona, 13 de juny del 2015. Disponible a: <www.badalona.cat>.

AJUNTAMENT DE VIC. «Convivència i Seguretat» [en línia]. Vic, 2016. Disponible a: <www.convivenciaiseguretat.cat>.

ALBIOL, Marina. «Pena de muerte en Hungría: la extrema derecha gana terreno en Europa» [en línia]. A *Eldiario.es*, 6 de maig del 2015. Disponible a: <www.eldiario.es>.

ALEMANY, Marta. «Alerta per la deriva autoritària del nou govern polonès» [en línia]. A *Diari Ara*, 11 de gener del 2016. Disponible a: <www.ara.cat>.

ALGAR, Guillermo. «8 mitos (y mentiras) sobre inmigración y Sanidad» [en línea]. *Pobreza cero*, 11 d'octubre del 2012. Disponible a: <www.pobrezacero.wordpress.com>.

ALONSO-BORREGO, César, GAROUPA, Nuno, i VÁZQUEZ, Pablo. «Does Immigration Cause Crime? Evidence from Spain» [en línea]. Madrid: Universidad Carlos III de Madrid, abril del 2011. Disponible a: <www.e-archivo.uc3m.es>.

ÁLVAREZ GÁLVEZ, Javier. «La representación mediática de la inmigración. Entre el encuadre y el estigma». *Revista del Ministerio de Trabajo e Inmigración*, 2009, núm. 80, p.61-80.

ANDALUCIA ACOGE. «Stop rumores» [en línea]. Sevilla, 2016. Disponible a: <www.stoprumores.com>.

ANTIRUMORES. «Estrategia antirumores para prevenir el racismo» [en línea]. Disponible a: <www.antirumores.com>.

ARMBRACHT, Donald. «Europe's misconceptions about its Muslim population» [en línea]. Ginebra: World Economic Forum, 17 de novembre del 2015. Disponible a: <www.weforum.org>.

BARCELONA ACCIÓ INTERCULTURAL. «Antirumors - La xarxa antirumors» [en línea]. Barcelona, 2016. Disponible a: <www.barcelona.cat>.

BENGOCHEA, Soledad i SANTOS María-Cruz. «La deriva autoritària europea» [en línea]. A *Directa.cat*, 21 de juliol del 2016. Disponible a: <www.directa.cat>.

BORRÀS, Jordi. «A Alemanya el combustible de l'extrema dreta és la islamofòbia, a Espanya ho és l'anticatalanisme. Entrevista a Roger Suso.» [en línea]. A *El Món*, 29 de maig del 2016. Disponible a: <www.mon.cat>.

BORRÀS, Jordi. «Diccionari de l'extrema dreta a Catalunya, de la A a la Z» [en línia]. A *El Crític*, 31 de maig del 2016. Disponible a: <www.elcritic.cat>.

BORRÀS, Jordi. «Somatemp, la força de xoc de l'espanyolisme a Catalunya» [en línia]. *Jordi Borràs il·lustració i fotografia*, 16 d'octubre del 2014. Disponible a: <www.jborras.cat>.

BORRÀS, Jordi. *PLVS VLTRA*. Barcelona: Edicions Pol·len, 2015.

BOUMAIZA, «Labor-Market Oriented Exit-Support Work to Combat Right-Wing Extremism: the XENOS special program "Exit to Enter" (Ausstieg zum Einstieg)». Berin: Friedrich Ebert Stiftung. Disponible a: <publication.fes-gegen-rechtsextremismus.de>.

BRENNER, Yermi. «How to leave the neo-nazis in two easy lessons- and one hard one» [en línia]. A *Forward*, 17 de gener del 2015. Disponible a: <www.forward.com>.

«Bundesarbeitsgemeinschaft "Ausstieg zum Einstieg"» [en línia]. Berlín, 2016. Disponible a: <www.ausstiegzumeinstieg.de>.

CAMUS, Jean-Yves. «Extrêmes droites mutantes en Europe» [en línia]. A *Le Monde Diplomatique*, març del 2014. Disponible a: <www.monde-diplomatique.fr>.

CANAL, Mercè, et. al. «La immigració i el comerç a Catalunya. El Pla d'assessorament comercial i lingüístic a comerços d'immigrants» [en línia]. Barcelona: Confederació de Comerç de Catalunya, 2009. Disponible a: <www.confecom-cat>.

CAÑIZARES, Maria Jesús. «La sociedad civil catalana pierde el miedo y combate el desafío de Artur Mas» [en línia]. A *ABC*, 15 d'abril del 2014. Disponible a: <www.abc.es>.

CANOSA, Oriol. «Immigrants i sanitat» [en línia]. Barcelona, 2012. Disponible a: <www.donantdades.com>.

CASALS, Xavier. «¿Por qué los obreros apoyan a la ultraderecha? Diez reflexiones para elaborar una respuesta» [en línia]. Institut de Ciències Polítiques i Social: *Working Papers* núm. 341. Barcelona, 2015. Disponible a <www.icps.cat>.

CASALS, Xavier. «El populismo que viene (18): Las limitacions del “cordón sanitario”» [en línia]. A *Blog de Xavier Casals*, 23 de maig del 2010. Disponible a: <<https://xaviercasals.wordpress.com>>.

CASALS, Xavier. «L'extrema dreta, de Perpinyà a Alacant» [en línia]. A *Diari Ara*, 4 de març del 2012. Disponible a: <www.ara.cat>.

CASALS, Xavier. «La extrema derecha europea: una tendència ascendente». A AGUILAR, Salvador (ed.), et. al. *Anuari del Conflicte Social 2011* [en línia]. Barcelona: Observatori del Conflicte Social, 2011. Disponible a: <dialnet.unirioja.es>.

CASALS, Xavier. «Un ADN xenòfob forjat en cinc etapes» [en línia]. A *Diari Ara*, 3 d'abril del 2016. Disponible a: <www.ara.cat>.

COMISSIÓ EUROPEA, «Migration and migrant population statistics» [en línia]. Brussel·les: Eurostat, maig del 2016. Disponible a: <www.ec.europa.eu>.

COMISSIÓ EUROPEA. «Fair Skills – youth cultural peer training» [en línia]. Brussel·les, 2016. Disponible a: <www.ec.europa.eu>.

«Constituit el Consell de Convivència i Seguretat de Vic» [en línia]. A *Vilaweb*, 6 de maig del 2012. Disponible a: <www.vilaweb.cat>.

«Convivència i seguretat de Vic estrena web per acostar-se a la ciutadania» [en línia]. A *Vilaweb*, 15 de març del 2013. Disponible a: <www.vilaweb.cat>.

CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS. «El nou model de convivència i seguretat de la ciutat de Vic aplicarà "tolerància zero" als sorolls i als incívics» [en línia]. A *Corporació Catalana De Mitjans Audiovisuals*, 11 de novembre del 2011. Disponible a: <www.ccma.cat>.

CRESCI, Elena. «German town tricks neo-Nazis into raising thousands of euros for anti-extremist charity» [en línia]. A *The Guardian*, 18 de novembre del 2014. Disponible a: <www.theguardian.com>.

CRISP, James i CERULUS, Laurens. «After election success, far right parties line up for EU money in Parliament» [en línia]. A *EurActiv*, 5 de juny del 2014. Disponible a: <www.euractiv.com>.

«Dinamarca aplica por primera vez la ley para requisar bienes a refugiados» [en línia]. A *La Vanguardia*, 30 de juny del 2016. Disponible a: <www.lavanguardia.com>.

DOMINGUEZ, Itxaso. «La ultradercha avanza en Europa: el caso de Polonia» [en línia]. A *United Explanations*, 13 de desembre del 2013. Disponible a: <www.unitedexplanations.org>.

DONCEL, Luis. «Los ataques a centros de asilados se quintuplican en Alemania» [en línia]. A *El País*, 29 de gener del 2016. Disponible a: <www.elpais.com>.

«Dossier Extremisme» [en línia]. A *Diari Ara*, 3 d'abril del 2016. Disponible a <www.ara.cat>.

DOWNES, James. «Crisis rewards clarity: Extreme right-wing and center right party competition in the onset of the 2008 economic crisis» [en línia]. Disponible a: <www.academia.eu>.

DOWNES, James. «Extreme right-wing voting theories: reconceptualising the central mechanisms» [en línia]. Disponible a: <www.academia.eu>.

DOWNES, James. «Playing the immigration card? Extreme right-wing party strategy during the 2008-2013 economic crisis in Europe» [en línia]. Hong Kong: European Union Academic Programme Hong Kong, 8 de desembre del 2015. Disponible a: <<http://euap.hkbu.edu.hk>>.

«El fiscal pretén que Josep Anglada no pugui anar ni a casa ni a l'Ajuntament de Vic» [en línia]. A *Diari Ara*, 10 de novembre del 2011. Disponible a: <www.ara.cat>.

EL PATI DESCOBERT. «El fantasma mediàtic de l'extrema dreta» [en línia]. A *Diari Ara*, 22 de setembre del 2013. Disponible a: <www.ara.cat>.

EL SALMÓN CONTRACORRIENTE. «31 países creen tener un 22% de población inmigrante pero solo tiene un 9%. Mapa de la inmigración percibida» [en línia]. A *El Salmon Contracorriente*, 25 de febrer del 2016. Disponible a: <www.elsalmoncontracorriente.es>.

ELLINAS, Antonis A. «Far right parties in Western Europe». *Comparative Politics*, 2007, vol. 39, núm. 3, p. 353-372.

«Euroescépticos alemanes fundan un nuevo partido» [en línia]. A *Deutsche Welle*, 19 de juliol del 2015. Disponible a: <www.dw.com>.

«Euroseptic "earthquake" rocks EU elections» [en línia]. A *BBC News*, 26 de maig del 2014. Disponible a: <www.bbc.com>.

EXIT DEUTSCHLAND. «EXIT-Germany. We provide ways out of extremism» [en línia]. Berlín. Disponible a: <www.exit-deutschland.de>.

«Francia muestra su repulsa contra Manuel Valls por la expulsión de la niña 'rom'» [en línia]. A *La Vanguardia*, 18 de octubre del 2013. Disponible a: <www.lavanguardia.com>.

GAZENDEL, Elise. «La inmigración acude al rescate demográfico» [en línia]. A *Público*, 25 de setembre del 2015. Disponible a: <www.ctxt.es>.

GOLDENZIEL, Jill. «Five myths about refugees and migrants» [en línia]. A *The Washington Post*, 25 de setembre del 2015. Disponible a: <www.washingtonpost.com>.

GRIFFIN, Roger. «Interregnum or Endgame? Radical Right Thought in the "Post-fascist" Era» [en línia]. Disponible a: <home.alphalink.com.au>.

GUTIÉRREZ-PERIS, Dídac. «Euroescepticismo: tres en uno» [en línia]. *Notes Internacionals Cidob*. Maig de 2015, núm. 118. Disponible a: <www.cidob.org>.

HERNÁNDEZ CARR, Aitor. «El largo ciclo electoral de Plataforma per Catalunya: del ámbito local a la implantación nacional (2003-2011)» [en línia]. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2011. Disponible a: <www.icps.cat>.

HERNÁNDEZ CARR, Aitor. «El salto de la nueva extrema derecha: una aproximación a los votantes de Plataforma per Catalunya». *Política y Sociedad*. 2013, vol. 50, núm. 2, p. 601-627.

HERNÁNDEZ CARR, Aitor. «L'impacte de la crisi sobre l'extrema dreta europea» [en línia]. Barcelona: Fundació Catalunya Europa, 15 de juny del 2012. Disponible a: <www.catalunyaeuropa.net>.

HERNÁNDEZ CARR, Aitor. «La derecha radical populista en Europa: discurs, electorado y explicaciones». *REIS* vol. 136, núm. octubre-diciembre 2011, p.141-160.

HUMAN RIGHTS FIRST. «Far-right parties in European Elections» [en línea]. New York, març 2016. Disponible a <www.humanrightsfirst.org>.

JANSSEN, Thilo. «Far right-wing parties in the European Parliament» [en línea]. Vienna: *Transform! European network for alternative thinking and political dialogue*, 2015. Disponible a: <www.transform-network.net>.

JUST, Aida. «The far-right, immigrants, and the prospects of democracy satisfaction in Europe» [en línea]. *Party Politics*. Setembre del 2015. Disponible a: <online.sagepub.com>.

KIRCHIK, James. «In Defense of Denmark» [en línea]. *A Foreign Policy*, 20 de maig del 2016. Disponible a: <www.foreignpolicy.com>.

«La extrema derecha se consolida como primera fuerza política en Holanda» [en línea]. *A La Vanguardia*, 5 de març del 2016. Disponible a: <www.la-vanguardia.com>.

«La llegada de refugiados se duplica en Italia y baja a la mitad en Grecia» [en línea]. *A Noticias de Guipuzkoa*, 20 d'abril del 2016. Disponible a: <www.noticiasdeguipuzkoa.com>.

LLUCH, Isaac. «L'extrema dreta impugna el resultat de les presidencials a Àustria» [en línea]. *A Diari Ara*, 8 de juny del 2016. Disponible a: <www.ara.cat>.

LOBO, Ramón. «L'odi que nia a Europa» [en línea]. *A El Periódico*, 26 de març del 2016. Disponible a: <www.elperiodico.cat>.

«Los falsos mitos más extendidos en España sobre los inmigrantes» » [en línia]. A *La Sexta*, 21 de febrer del 2014. Disponible a: <www.lasexta.com>.

LUCASSEN, Geertje i LUBBERS, Marcel. «Who fears what? Explaining far-right-wing preference in Europe by distinguishing perceived cultural and econòmic ethnic threats». A *Comparative Political Studies*. 2012, vol. 45(5), p. 547-574.

MASON, Paul. «Swastikas but no faces please - Golden Dawn in crisis» [en línia]. A *Channel 4 News*, 29 de setembre del 2013. Disponible a: <www.channel4.com>.

MÉDICOS DEL MUNDO. «Historias de exclusión, historias de compromiso» [en línia]. Madrid: *Médicos del Mundo España*, 17 de desembre del 2012. Disponible a: <www.medicosdelmundo.org>.

MELZER, Ralf i SERAFIN, Sebastian (eds.). *Right-wing extremism in Europe: Country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies*. Berlín: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013.

MIGRASTUDIUM. «Desmontar rumores y esterotipos sobre diversidad cultural» [en línia]. Barcelona, 15 de febrer del 2013. Disponible a: <www.migrastudium.org>.

MIGRATION POLICY INSTITUTE. «Largest refugee ppulations by country of destination, 1960-2015» [en línia]. Washington DC, 2015. Disponible a: <www.migrationpolicy.org>.

MUDDE, Cas. «The far right in the 2014 European elections: Of earthquakes, cartels and designer fascists» [en línia]. A *The Washington Post*, 30 de maig del 2014. Disponible a: <www.washingtonpost.com>.

NARDELLI, Alberto i ARNETT, George. «Today's key fact: you are probably wrong about almost everything» [en línia]. A *The Guardian*, 29 d'octubre del 2014. Disponible a: <www.theguardian.com>.

ORTIZ, Esther. «Exit Deutschland: la organización que ayuda a los nazis alemanes a dejar de serlo» [en línia]. Madrid: Bez, 3 de juliol del 2016. Disponible a: <www.bez.es>.

PARDO, Iñaki. «La extrema derecha de Europa, rumbo al centro político» [en línia]. A *La Vanguardia*, 9 de maig del 2016. Disponible a: <www.lavanguardia.com>.

PARDOS, Sergi. «Per què no hi ha cap partit d'extrema dreta a Espanya?» [en línia]. A *Diari Ara*, 3 d'abril del 2016. Disponible a: <www.ara.cat>.

PARDOS-PRADO, Sergi. «How can mainstream parties prevent niche party success? Center-right parties and the immigration issue». *The Journal of Politics*, 2015, vol. 77, núm 2, p. 352-367.

PARDOS-PRADO, Sergi. «Immigración y comportamiento electoral: Cataluña desde una perspectiva comparada» [en línia]. Barcelona: Barcelona Centre for International Affairs, febrer 2012. Disponible a: <www.cidob.org>.

PARLAMENT EUROPEU. «Results of the 2014 European elections» [en línia]. Brussel·les, 2014. Disponible a: <www.europarl.europa.eu>.

PERALTA, Jordi. «El fenomen ultradretà a l'Europa de l'Est» [en línia]. A *La Columna*, 1 de juny del 2016. Disponible a: <www.lacolumna.cat>.

PERRINEAU, Pascual. «L'extrema dreta a Europa i el malestar democràtic» [en línia]. Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània, 2011. Disponible a: <www.iemed.org>.

PEW GLOBAL. «Concerns about Islamic Extremism on the Rise in Middle East» [en línia]. Washington, DC., 1 de juliol del 2014. Disponible a: <www.pewglobal.org>.

PINYOL, Gemma. «Cuando la xenofòbia dirige la acción política» [en línia]. Barcelona: Barcelona Centre for International Affairs, febrer 2010. Disponible a: <www.cidob.org>.

PRATDESABA, Pere. «CiU i ERC aproven els pressupostos de Vic amb el suport de PxC» [en línia]. A *Nació Digital*, 17 de desembre del 2012. Disponible a: <www.naciodigital.cat>.

PRATDESABA, Pere. «Esquerra no pactarà mai més a Vic un pressupost amb Josep Anglada» [en línia]. A *Nació Digital*, 26 de febrer del 2013. Disponible a: <www.naciodigital.cat>.

PUENTE, Arturo. «El PP catalán vuelve a atizar el discurso antiinmigración en su campaña para las municipales» [en línia]. A *Eldiario.es*, 13 d'abril del 2015. Disponible a: <www.eldiario.es>.

«Qui és qui a l'extrema dreta europea» [en línia]. A *Vilaweb*, 1 de juny del 2014. Disponible a: <www.vilaweb.cat>.

RAMONET, Ignacio. «¿Por qué sube la extrema derecha en Europa?» [en línia]. A *Le Monde Diplomatique en español*, maig del 2014. Disponible a: <www.monde-diplomatique.es>.

«República Checa, Eslovaquia, Polonia y Hungría ven “inaceptables” las cuotas de refugiados» [en línia]. A *Europa Press*, 4 de setembre del 2015. Disponible a: <www.europapress.es>.

RETTMAN, Andrew. «Far-right parties form group in EU parliament» [en línia]. A *EU Observer*, 15 de juny del 2015. Disponible a: <www.euobserver.com>.

RETTMAN, Andrew. «Hate speech costs lives, EU warns» [en línia]. A *EU Observer*, 20 de juny del 2016. Disponible a: <www.euobserver.com>.

REXACH, Josep. «Josep Anglada, de la porta del parlament a la residualitat política» [en línia]. A Vilaweb, 3 d'abril del 2016. Disponible a: <www.vilaweb.cat>.

ROBERTS, Bob. «Nick Griffin on Question Time: BNP boss squirms as audience laugh» [en línia]. A *Mirror*, 23 d'octubre del 2009. Disponible a: <www.mirror.co.uk>.

RODÓN, Toni. «El fantasma de l'extrema dreta» [en línia]. A *Diari Ara*, 2 de desembre del 2010. Disponible a: <www.ara.cat>.

RODRÍGUEZ-AGUILERA, Cesáreo. «The ghost of populism roams Europe» [en línia]. Barcelona: Barcelona Centre for International Affairs, març 2014. Disponible a: <www.cidob.org>.

RODRÍGUEZ-PINA, Gloria. «Datos que desmontan los falsos mitos y leyendas sobre la inmigración» [en línia]. A *The Huffington Post*, 29 de novembre del 2015. Disponible a: <www.huffingtonpost.es>.

RUIZ, David. «Desmontando los peores mitos sobre la inmigración» [en línia]. A *La Vanguardia*, 10 de abril del 2015. Disponible a: <www.lavanguardia.com>.

«Salut amplia la cobertura sanitària als immigrants irregulars» [en línia]. A *Diari Ara*, 24 de juliol del 2015. Disponible a: <www.ara.cat>.

SAUERBREY, Anna. «Què és ser alemany?» [en línia]. A *Diari Ara*, 29 de maig del 2016. Disponible a: <www.ara.cat>.

SHEHU, Bashkim. «Badalona, una política de racisme» [en línia]. A *Diari Ara*, 8 de maig del 2016. Disponible a: <www.ara.cat>.

SOLANO, Alexandre i HAKOBYAN, Seda. «Europa tremola per l'avanç de la nova extrema dreta» [en línia]. A *Vilaweb*, 12 de febrer del 2016. Disponible a: <www.vilaweb.cat>.

SOS RACISME. «Estat del racisme a Catalunya 2015. Dossier de premsa» [en línia]. Barcelona: SOS Racisme, 18 de març del 2016. Disponible a: <www.sosracisme.org>.

STEINHAUSER, Gabriele. «Anti EU, far-right parties post strong gains in European elections» [en línia]. A *The Wall Street Journal*, 27 de maig del 2014. Disponible a: <www.wsj.com>.

SUSO, Roger i FERRERO, Àngel. «Detingut a Ucraïna un ultradretà francès amb armes provinents del conflicte bèl·lic» [en línia]. A *La Directa*, 6 de juny del 2016. Disponible a: <www.directa.cat>.

TORRÚS, Alejandro. «Los cinco falsos mitos del PP sobre los inmigrantes y la sanidad pública» [en línia]. A *Público*, 4 de juliol del 2013. Disponible a: <www.publico.es>.

VIDAL, Marc. «El Discurs de la dreta es globalitza» [en línia]. A *Diari Ara*, 3 d'abril del 2016. Disponible a: <www.ara.cat>.

VIDAL, Marc. «El discurs de la dreta populista es globalitza» [en línia]. A *Diari Ara*, 3 d'abril del 2016. Disponible a: <www.ara.cat>.

VILARDELL, Elvira. «Plataforma per Catalunya es desploma i passa de 67 a 8 regidors» [en línia]. A *Nació Digital*, 25 de maig del 2015. Disponible a: <www.naciodigital.cat>.

VILLAGRÁN, Ximena. «Cuatro falsos mitos sobre los refugiados, desmontados por los datos» [en línia]. A *El Confidencial*, 28 de setembre del 2015. Disponible a: <www.elconfidencial.com>.

VIÑAS, Carles. «Vella Europa, nova ultradreta» [en línia]. A *Diari Ara*, 3 d'abril del 2016. Disponible a: <www.ara.cat>.

VOTE WATCH EUROPE. «One year of far right group in the EP: high participation, low success rate in shaping EU policies» [en línia]. Brussel·les, 17 de juny del 2016. Disponible a: <www.votewatch.eu>.

WEILNBÖCK, Harald i BAER, Silke. «Hate crime prevention and deradicalisation in environments vulnerable to extremism: community work with a fair skills approach and we-amongst-ourselves group» [en línia]. Berlin: Cultures interactive, 2012. Disponible a: <www.cultures-interactive.de>.

WODAK, Ruth. «Right wing populist parties on the rise» [en línia]. A *Cyprus Mail*, 4 de març del 2014. Disponible a: <www.cyprus-mail.com>.

XARXA BARCELONA ANTIRUMORS. «Aturem els rumors que justifiquen l'exclusió en Sanitat» [en línia]. Barcelona: Centre Bolivià Català, 22 d'abril del 2013. Disponible a: <www.centreboliviacatala.org>.

XENOS. «XENOS - Ausstieg zum Einstieg» [en línia]. Bonn. Disponible a: <www.xenos-de.de>

ZAPATA, Ricard i BURCHIANTI, Flora. «Is Catalonia immune to racism? An analysis of intolerant political discourses of mainstream party representatives (2010-2011)». *Journal of Immigrant & Refugee Studies*. 2014, vol. 4, núm. 12, p. 401-417.

Entrevistes realitzades i altres fonts

David Minoves, president del CIEMEN, coordinador del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i activista de UCFR. Entrevista realitzada el 12 de juliol de 2016.

Joan Ballana, regidor de l'Ajuntament de Vic de 1999 a 2007 i des de 2011 a l'actualitat. Entrevista realitzada el 13 de juny de 2016.

Acte al Parlament Europeu, «Far-right in Europe. Enemies within the gates?» Amb Michael Minkenberg, Gautier Sabrià, Jordi Borràs i Anders Widfeldt el 2 de juny de 2016.

Projecte Regidoria de Convivència i Seguretat de l'Ajuntament de Vic: Servei de Mediació Ciutadana i Comunitària, Agents Cívics i Guàrdia Urbana. Informació facilitada per Joan Ballana.

Amb la col·laboració de Jordi Borràs, Professor Dr. Michael Minkenberg i Ralf Melzer.



**L'EXTREMA DRETA,
UN FENOMEN EUROPEU**

GENER 2017

Papers/ 2